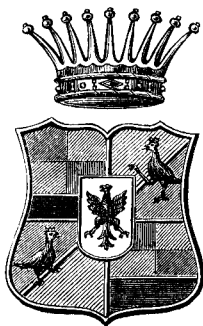

A
GRÓF DEGENFELD CSALÁD
TÖRTÉNETE.

ÖSMERTETI:
KÖNYVES TÓTH KÁLMÁN.

DEBRECZEN,
NYOMATOTT A VÁROS KÖNYVNYOMDÁJÁBAN.
1893. — 619.

A GRÓF DEGENFELD CSALÁD TÖRTÉNETE.

Az ősök.

Elvitázhatlan tény, hogy hazánk történetében nagy szerepet vittek és visznek oly főuraink, kik idegen hangzásu nevek daczára is testestől-lelkestől magyarokká lettek. Igaz, hogy elődeik más nemzetek kimagasló alakjai gyanánt fénylettek, de utódait nemcsak azért mondhatjuk mieinknek, mert e haza földjén szereztek birtokokat, de azért is, mert házasságaik folytán igazi magyar vér kering ereikben. Ilyen a többek között a gróf Degenfeld Schomberg család is, mely anyai ágon közeli vérrokon a Teleki, Károlyi, Tisza családokkal. Hasznos szolgálatot vélünk tehát tenni történelmünknek, ha ösmertetjük olvasóinkkal e családnak eseményekben gazdag multját, forrásul szolgálván előttünk gróf Thürheim katonai irónak e család történetét részletesen felölelő munkája, mely nemrégiben jelent meg, de a magyar közönség előtt aligha ismerős. (Christoph Martin, Freiherr von Degenfeld und dessen Söhne. Wien)

Azt hihetnők, hogy a Degenfeld család német eredetű. Pedig nem az. Ősei a szabad Helvéczia gyermekei. Közülök kimagaslók Degenfeld Kristóf Márton, a velencei köztársaság hirneves és vitéz tábornoka, Dalmácia és Albánia kormányzója, ki az ősi várban Eybachban született 1599-ben. Harmadik gyermeke volt V. Konrádnak. Ő az eybachi ág törzse, mely négy ágazatra oszlik, u. m.: az I. eybachira a württembergi királyságban, II. az erdőszadaira Magyarországon, III. a ramholczira, mely aztán Magyarországon s Ausztriában ágazott el, s IV. a Degenfeld-Schombergi ágra.

A helvét krónikák szerint a Degenfeldek, vagy amint

eredetileg iratott a Tegenfeldek Helvéczíában igen tekintélyes családot alkottak. Ősi váruk Habsburghoz nem messze feküdt. Már 850-ból történeti okmány bizonyítja, hogy Degenfeld Konrád a lausanne-i püspököt Dávidot, mivel ez tulságosan erőszakoskodott, megtámadván, életétől megfosztotta, mi miatt aztán sokáig üldöztetett. Degenfeld Ulrik churi hirneves püspök volt, ki a korabeli német császárok kegyével dicsekedhetett. Méltóságairól azonban 1179 ben lemondván, mint egyszerű barát fejezte be életét. Degenfeld Gerongust, mivel a pápa ellenére a Hohenstaufok pártjára állott, IV-ik Incze egyházi átokkal sújtotta, a mire ez azzal válaszolt, hogy egy bási zárdát lerontott. A 13-ik században a sváb földön tűnik föl a család. Konrád 1257-ben Weissensteinhoz közel épített várat. E vár romjai még maig is láthatók. Egy másik Konrád Parricida János sváb herceg tanácsosa volt. Ez a János herceg meggyilkolta nagybátyját, Albert császárt 1308-ban. Tanácsosa, Tegenfeld — mint a helvét krónikás írja — nyomtalanul eltűnt. A Degenfeld-féle levéltári okmányok szerint ez a Konrád nem lett volna részes a merényletben. Ámde a bárói rangot utódai mégis elvesztették. Egyik unokája Jeromos III. Lipót osztrák hercegnek titkos tanácsosa gyanánt emlittetik s három fia a sempachi véres csatában esett el. A leszármazást biztosan csak III. Konrádtól lehet vezetni, ki 1360-ban a Degenfeld várat s falut nyerte hűbérül. Neje Wöllwarth Dorottya volt. Egyik unokája 1456-ban az ő fiának Mártonnak ipjától Zyllenhard Vilmostól 8000 forintért szerezte meg Eybachot E régi vár ma romokban hever, elpusztítván a harminczéves hadjárat alkalmával. Mártonnak egyik fiát Vilmost 1468-ban III-ik Frigyes császár a római Tiberis hidon ütötte föl aransarkantus lovaggá. Csaknem 100 éves korában halt meg 1533-ban. Hét gyermeke még ő előtte halt el s egyetlen fia, II. Márton lett a család alapítójává. A konstánczi egyházmegyében már mint fölszentelt pap működött. Pápai engedélylyel feloldoztatván, Plieningen Orsolyával lépett házasságra. Későbbben a protestáns vallásra térvén át, új egyházának buzgó bajnoka gyanánt

tündököl s mindez idő óta a Degenfeldek hiven őrizik e reájok átszállott drága örökséget. Fia Kristóf, mint államférfiu szerepel. Ennek idősebb fiától származik le a még most is virágzó báró Degenfeld család, mely három ágazatra oszlik. Kristófnak ifjabbik gyermeke V. Konrád Zyllenhard Margarétát vette el s ezen házasságból származik a mai gróf Degenfeld család. Ez a Konrád véletlen halál gyászos áldozata lett. Egy éjjel egyik barátjával Gültlingen Jakabbal egy szobában hált. Álmában öntudatlanul fölkelvén, a szobában elkezdett járkálni. Barátja azt gondolván, hogy valami fenjáró lélek kísért, vagy rabló tört be, azt kardjával keresztül szurta 1600-ban. Gültlingen Jakabot, kire Enzlin württembergi kancellár ugy is régen fenekedett, ezen tettéért a waidlingeni piacon lefejezték. A vesztőhelyen a szerencsétlen halálra ítelt így sóhajtott: „mint keresztyén megbocsátok ellenségeimnek, de Isten nem hagyja büntetlenül az igazságtalanul kiontott vért!“ Ugyis lón, mert 13 év mulva 1613. nov. 22-én Enzlin kancellárt az urachi piacon fejezték le. Ez az V. Konrád, az eybachi ágazat törzse volt Kristóf Mártonnak, a hirneves velencei tábornoknak atyja. Alig volt még egy éves, midőn apját ily gyászos módon elveszíté. Legifjabb három testvérei között. Testvérei Vilmos és Wolfgang szintén a gyermeki korban voltak. Birtokaikat gyámjaik nagyon hanyagul kezelték. Neveltetésökről azonban lelkiismeretesen gondoskodtak; a leghirnevesebb egyetemeken végezték tanulmányaikat. Kristóf Márton Strassburgban, Tübingában és Jénában képezte magát. Bátyja, Vilmos, midőn nagykorúságát elérte, a birtok kezelését átvette, de 1624-ben fiutódok nélkül halt el.

A velencei köztársaság generálisa.

Miután Kristóf Márton Európa nagyobb részét beutazta, Wolfgang bátyjával együtt a katonai pályára lépett. Márton rövid idei szolgálata után a Tilly seregébe osztatott s az 1622-ki hadjáratok alkalmával vakmerő bátorságának számos jelét tanusítá. A hallgatag Tilly az ifju hőst nagyon

megkedvelte s őt bizta meg ama kitüntető megtiszteltetéssel, hogy Lipót Vilmos főhercegnek a győzelem hírért vigye meg. Tilly a még akkor csak 23 éves fiatal hőst melegen ajánlotta a főherceg figyelmébe, ki is így fogadta őt: „Degenfeld! házunknak a te családod régidő óta hűséges és hősiesszolgálatokat tett. Tilly tábornok is erről tanuskozik!“ Maga a császár is fogadván őt, eme szavakat intézte hozzá: „csak így haladj! szolgálodat gazdagon jutalmazzuk meg s császári kegyem felől biztosítva lehetsz.“ Nemcsak ajándékokkal halmozta el az ifju hőst a császár, de egy külön okmányban feljogosította az 1300-ban elvesztett bárói cím és rang használatára is.

Ezredéhez visszatérve, tevékeny részt vett Tilly hadjárataiban. Testvére Wolfgang, kinek ezrede Magyarországon feküdt, szabadságra Szászországba utazott, hol Schomberg Gáspár fiával ösmerkedett meg, ki Franciaországból rokonainak látogatására itt időzött. Ez ifju apját még Schönbergnek hívták. Franciaországban tanulmányozván a jogot, 1562-ben a hugenották élére állott, de az orleansi békekötés alkalmával francia királyi szolgálatba állott s a királyné unszolására katholizált, sőt nevét is Schombergre változtatta. Az ifju Schomberg rávette Degenfeld Wolfgangot, hogy francia szolgálatba álljon. Mantua alatt 1631-ben esett el. Idősebb bátyja, Vilmos is meghalt 1624-ben s így a svábföldi birtokokat is Kristóf Márton örökölte. A hosszabb fegyverszünetet fölhasználván, nyugodtan rendezte birtokviszonyait, sőt egy nemeslelkű nővel, Adelman Anna Mária bárónővel kelt egybe. E házasságból származott hat fiu és négy leány gyermek.

Közbejött politikai fondorlatok miatt 1630. táján a többek között a báró Degenfeld Márton lovasezredét is feloszlatták s őt magát a szolgálattól fölmentették. Nagyon valószínű, hogy protestáns érzületétől, továbbá hadi hajlamaitól ösztönöztetve, a hős Gusztáv Adolf svéd királynak ajánlotta fel szolgálatát s a vele együtt leköszönt császári lovagokból két lovasezredet állított össze, melynek parancsnokául ő neveztetett ki.

Azon korban még a középkori vándorlovagok jellegét nem vetközték le a főuri családok katonai tagjai s egyéni hajlamaikat vagy rokonszenvüket követve, egyik-másik fejedelem zászlója alá sorakoztak. A nemes ember tetszése szerint ott szolgált, a hová érzelmei vonzották. Így tett p. o. szavojai Jenő herceg is, ki egy ideig Franciaországban szolgált, később megnehezeltvén XIV. Lajosra, osztrák hadvezérré lett. Senkinek sem jutott eszébe, hogy hűtlenséget lobbantson szemére. Márton báró is a nürnbergi és lützeni csatákban hősileg harczolt s Gusztáv Adolf halála után is több hadi műveletet sikeresen hajtott végre. Krisztina svéd királyné a hősiesség jutalmául több elfoglalt birtokkal ajándékozta meg Degenfeld Márton bárót. Ámde e birtokokat nem sokáig mondhatta magáéinak, mert a császári seregek azokat elfoglalván, elébbi uraikra ruháztattak vissza; sőt Mártont családi ősi birtokaitól is megfosztották. Eybach ősi vára lángok martaléka lett, ugyanakkor oda égtek a családi ékszerek s okmányok is. A báró a szó teljes értelmében semmi nélkül maradt, — de hite s bátorsága nem lankadott. Megeléglvén a svéd szolgálatot, hol a fegyelmetlenség miatt a baj egyre nőtt, lemondott s áldott állapotban levő nejével Strassburgot választotta lakhelyül. A francia kormány ösmervén Márton katonai hírnevét, minden áron azon volt, hogy őt megnyerje s az idegen lovasezredek tábornokságával kínálta meg. El is fogadta a megtiszteltetést. XIII. Lajos több ízben kitüntette, mi által a francia főnemesség irigységét vonta magára. Eleinte Richelieu is kegyelte, miután azonban a bibornok ellenségével, Soissons gróffal nem akart szakítani: ez államférfiut is maga ellen ingerelte. Az udvari cselszövényekbe nem akarván befolyjni, elbocsáttatását kérelmezte s 1642-ben családostól Genfbe költözött, érintkezésbe tévén magát befolyásos bécsi barátaival, hogy visszanyerhesse a császár kegyét s lefoglalt ősi birtokait. Itt aztán megösmékedett Vivo Domokossal, a velencei hatalmas köztársaság residen-sével, ki elővette rábeszélői tehetségét, hogy Márton bárót a köztársaság szolgálatába való belépésre rábirja. Rábeszé-

lése nem is volt sikertelen, mert már 1642. december 14-én a báró Velenczében találjuk.

VIII. Orbán pápa mindent elkövetvén rokonai érdekében, Parma Eduárd hercegtől a castrói herczegséget különféle ürügy alatt már csaknem egészen eltulajdonította. Velence és a modenai herczeg közbenjárása nem érvén el a kellő sikert: a pápa és Parma herczeg nyílt háborút izentek egymás ellen. Velence, Modena és Toscana a pármái herczeghez csatlakoztak. A velencei lovasság tábornokává Degenfeld Márton neveztetett ki. Franciaország közvetítése mellett a béke megkötöttvén, a pármái herczeg visszanyerte a herczegséget. A velencei köztársaság pedig takarékoskodásból elbocsátotta zsoldos katonáit, 4000 vitéz albán bosszúból török zsoldba lépett; több ezer gyalog és lovas zsoldost pedig a milánói kormányzó toborzott magához. Mikor hadserege így megfogyatkozott: a törökökkel keveredett háboruba a köztársaság. E hadjáratban nyilvánult legfényesebben Márton báró katonai lángesze.

A máltai lovagok egy vérengző csatában egy török hajórajt fogtak el Rhodus tájékán. Ez a hajóraj Egyptom felé vitorlázott s vitte a szultán kegyencznőjét, a négy éves herczeggel. Óriási gazdag zsákmányt ejtettek. A hajókon levő keresztyén rabszolgákat, kik többnyire velencei alattvalók voltak, szabadon bocsátották. Í. Ibrahim szultán elkeseredvén a roppant veszteség miatt, Lascaris Jánosnak, a máltai lovagrend nagymesterének megizente a háborut. Ez azonban csak ürügy volt, mert tulajdonképen a velencei köztársaságnak szárazföldi birtokaira fájta a szultán foga.

A tanács kelepczébe került, mikor a máltai lovagok a velencei kikötőkben vetettek horgonyt s ez ellen ugy a pápai széknél, mint több királyi udvarnál tiltakoztak is. De a velencei követek eme tiltakozását közönnyel fogadták; a porta pedig a békepontok kijátszására hivatkozott. Legnagyobb lármát csapott a natoliai török kormányzó, mert a máltai lovagok az ő területén vívták a tengeri csatát. Hiában emlegették előtte, hogy a rend a többi országoktól független s annak saját szervezete van, a kormányzó így

válaszolt: „jól tudom, hogy a lovagrend több nemzet tagjaiból verődött össze; jól van, hát mindegyiket megtoroljuk!“ Majd szemére vetette a velencei követnek, hogy a máltai lovagok a velencei kikötőben horgonyoztak, mire ez így válaszolt: „a mi köztársaságunknak nincsen semmi köze e lovagokkal, sőt tengereinkről kitiltjuk őket; ha pedig nyílt tengeren fosztogatják a török hajókat: nem állhatunk utjukba.“ Szinleg kibékültek, de a hadi készülétek mást tanusítottak. Kérdőre vonatván a diván, a velencei követnek azon választ adták, hogy a máltai lovagok ellen fegyverkeznek; csakhogy ez átlátott a szitán, s figyelmeztette a tanácsot, hogy Kandiát szállja meg, mert a törökök nem Málta ellen indulnak, de Kandiát akarják elfoglalni. A francia követ is ilyenforma tudósítást küldött Velenczébe. A tanácsot mindez méltó aggodalomba ejtette. Egyik erősíteni akarta a hadi hajóraját, másik a békés kiegyezést ajánlotta. Azonközben mégis hajókat s katonaságot szállítottak Kandiába, sőt Velence környékét is több hadihajóval látták el. Segélyért folyamodtak X-ik Incze pápához is, ki azzal bocsátotta el a követet, hogy az egyháznak lelki áldásait megígéri az inségben levőknek. Spanyolország szintén beérte az ígérettel, Franciaország 4000 katonát ajánlott, aztán több hajót azon kikötéssel, hogy azokon velencei zászló lobogjon, nehogy közte s a porta között a jó egyetértés megszakittassék. A császár a svédek ellen harczolt, a lengyelek és az olasz hercegek alig-alig nyújthattak némi segélyt.

A diván csakugyan elejtette Málta megtámadását s a Velenczéhez tartozó Kandia elfoglalását vette tervbe. Biztatták magokat a törökök azzal, hogy Velence elfeledte a tengeri hadakozást. Kandiában 23 hadihajó horgonyzott, ezekhez csatlakozott még Capelló Antal, ez a törökök előtt rettegett tengeri kalóz 12 vitorlással. Cornaro András, Kandia generálisa, megtett a maga részéről mindent, a mit csak lehetett. De mire mehetett magával a köznéppel, hol a nemes épen úgy, mint a pór elpuhult, gyáva nemzedék volt, mely a katonáskodástól irtózott.

Ily körülmények közt a tanács Gonzaga Kamilt, Kandia kormányzójává, de la Valette lovagot a hajóraj parancsnokává s Degenfeld Márton bárót Dalmácia s Albánia katonai kormányzójává nevezte ki. Gill de Hass értesülvén a kitörő félben levő török háborúról, bajor szolgálatát oda hagyva, Korfu, Kefalonia s Zenta szigetekre nézve a tüzérségi főfelügyelettel lett megbizva.

Már előzőleg felszólított Degenfeld Márton, hogy a császár szolgálatát fogadja el, aztán meg Mazarin sajátkezűleg írott levélben kérte meg, hogy Franciaország meghívását fogadja el, de ő a velencei köztársasággal hét évre szóló szerződésre lépven, mi 1649-ben járt le: a legelőnyösebb ajánlatokat is visszautasította s legidősebb fiával Ferdinánddal 1645. aug. 18-án Zárába érkezett. Nincs terünk arra, hogy egyes hadmiveleteit részletesen vázoljuk. Elég annyit megemlítenünk, hogy aránylag csekély hadi létszámmal a beözönlő török hadsereget vitézül visszaverte, holott terveinek keresztülvitelét a velencei féltékeny s a hadi tudományokban járatlan helytartók gyakran megakadályozni törekedtek. — Személyes bátorsága azonban legyőzte az akadályokat. De belátván, hogy ily csekély hadi erővel a velencei szárazföldi birtokokat nem védelmezheti meg, Foscolo Lénárt tanácsára Zárát oda hagyva, Velenczébe utazott, hogy a tanács előtt személyesen föltárja az ügyet s a hadi létszám erősítését sürgesse. Nagy előzékenységgel fogadták s a tanács intézkedett, hogy Márton báró terveinek keresztülvitelére a kellő katonai erő készletben legyen, hogy így aztán a törökök ellen támadó hadjáratot intézhessen. 4730 kipróbált harczost adtak parancsnoksága alá, de legjobban örült a 3 század német vérteseknek, kikre teljes biztossággal számíthatott. Ezenkívül rendelkezése alá bocsátottak öt gályából s harmincz bárkából álló hadirajat; továbbá Labadie ezredes parancsnoksága alatt hat század portyázó hadtestet, melynek az volt a feladata, hogy az ellenséget portyázásaival nyugtalanítsa s véletlenül intézzen ellene támadást. Sajnos, hogy Labadie ezredes egy roham alkalmával elesett.

Novigrádot a törököktől csakhamar visszafoglalta; majd innen Radin felé vezette seregét. Heves ellentállásra talált. Geremia százados a roham hevében nagyon is előre hatolt, hét sebből vérezve már-már körülfogták a törökök, mikor az ifju Degenfeld Ferdinánd ott termett s a századost megmentette. Az ifju báró a német vértesekkel hajtotta véghez e hőstettet. A hősök elöl a törökök hátrálni voltak kénytelenek, mikor új segély érkezett. A hős generalis körülbelől kétezer vitézével kilencezer főnyi sereget tett tönkre. 1200 halott maradt a csatatéren, míg a velenceiek csak 200 embert vesztek. A csata befejezése után Degenfeld Márton a legnagyobb életveszélyben forgott. A török morlások csak olyan öltözetet viselvén, mint a velencei morlások, amazok közül tizen ezek közé vegyültek s mikor a generalis egy századossal éppen a győzelem felől beszélgettek: egyszerre csak tiz puskából röpültek a golyók a generalis felé. Szerencsére egyik sem talált; a tiz morlák azonban kerekét oldott.

A várban maradt ötszáz török kitüzte a fehér zászlót. Szabad elvonulás engedtetvén nekik, a keresztyén lakosság ott maradt. De az alattomos törökök meg akarták boszulni magokat. A kivonulás előtt a vártoronyba helyezett puska-porhoz közel lassan emésztődő tüzet raktak. Eltávozásuk után a lőpor fellobbant s 36 legény veszette el életét. A kövek a felrobbant vártoronyból egészen azon lakásig elvágódtak, hol a generalis éppen vacsorált. A felügyelettel megbízott tiszteket a gondatlan vigyázatlanságért terhelvén a felelősség, Márton báró vasra veretve Zarába kísértette, de az ottani kormányzó, Foscolo a tiszteket minden büntetés nélkül szabadon bocsátotta.

Hátra volt még az erődített Urana bevétele. Hadtestének erősítését hiában szorgalmazván Márton báró, aránylag csekély létszámu, de bátor seregével Urana ostromára megindult. A radini győzelem híre megelőzte s megkönnyítette az ostromot. Silány ágyukkal, csekély haderővel támadott, mert a megígért segédcsoport Zarából nem érkezett meg. Vakmerő bátorság kellett ahoz, hogy tervétől el ne álljon.

1647. ápril 25-én a köztársaság védszentjének szent Márknak napján kezdte meg Urana ellen a tüzelést. Dél tájban a város felé lovagolt, hogy személyesen győződjék meg az ágyuk által okozott rombolás felől. Kiséretében volt fia, Ferdinánd, továbbá Bayer nevű lovásza és Harthausen százados. Emez arany és ezüst sujtással gazdagon diszitett piros dolmányt viselt. Alig vette ezt észre a báró, mindjárt megjegyezte: „százados ur! ez a rikító öltözet még bajt szerezhet, jobb lesz ha visszatérünk, mert ha a lőporfüst eloszlik, a törökök a piros ruhát észrevévén, egyenesen ránk tüzelnek!” Csakugyan pár pillanat múlva, mint jégeső zúdult feléjük a golyózápor. A báró Fidèle nevű hű kutyája dühösen rázta a fejét, a min jóízűen nevettek is. Alig tettek néhány lépést, egy golyó jobb szeme felől találta Ferdinánd bárót. A golyó az orrcsonton keresztül furódva balszemén jött ki s dús hajfürteiben akadt fenn. Az ifju Degenfeld eleinte azt hitte, hogy fején sebesült meg s az alászivárgó vér akadályozza a látást. De a lovász fájdalmasan kiáltott föl: „ajj istenem! oda lett a szeme!” A generalis látszólag nyugodtan biztatá fiát: „bátorság, fiam, ne aggódjál, Dole alatt Ranczaut épen ily helyen lötték meg s mégis két hét alatt kigyógyult,” — mire a sebesült így válaszolt: „apám! bátorságom ugyan megmaradt, de a szemem világa oda lett! Istenem! pedig még csak tizenhét éves vagyok!”

A lovászt utasította Márton báró, hogy a sebesült ifjut vezesse szállására, maga pedig La Laude francia orvost és két sebészt hivatott fiához. Az ifju e szavakkal fogadta az orvost: esedezem, mondja meg nyíltan, ha vajjon halálos-é a sebesülésem? Nem félek a haláltól, de lelkem üdvéről komolyan gondolkodom!” Az orvos erre így válaszolt: „báró ur! élete miatt ne aggódjék. Bizzék Istenben s legyen meggyőződve, hogy érdekében minden lehetőt megkísérlek!” Mikor a sebhelyre alkalmazták a kötőleket, több órahosszant csöndesen aludt.

Eztán Márton báró ismét visszatért az ostromló sereghez s előadván a tiszték előtt, hogy az ágyugolyó fogytékán van s Zárából sem érkezik segély: azt indítványozta,

hogy a vár ellen rohamot intézzenek. Sorgo ezredes azon közvetítő indítványát fogadták el, hogy még tíz golyót lőnek a várfalakra s aztán az ő vezénylete mellett kezdik meg a rohamot. Degenfeld megdicsérte a hős ezredest s azt ajánlotta, hogy a rohamot naplemente előtt körülbelől két órával kezdjék meg. Ugy is lőn, de a mint Sorgo megsebesült, a katonák kétségbeesetten hátráltak. A báró nagynehezen csak annyit vihetett ki, hogy a hátrálás rendben és csendben történhetett s az ellenség nem vehette észre a rémületet. A roham ismétlése a következő hajnalra lőn elhalasztva. Ez éjjel a generalis két fontos hírt kapott. Értésére esett, hogy jelentékeny török sereg közeledik. Seregét csatarendbe állította s a középben lévő sátorban egy kevés időre nyugodni tért. A másik hír már kedvezőbb volt. Foscolo értesíti, hogy három ezred jó segítségére. A generalis ezen hírt rögtön tudatta seregével. Mikor hajnalra a várbeliek látták, hogy a velenceiek rendes csatasorban állanak, azt hitték, hogy a tegnapi roham csak cselvetés volt s most kezdődik az igazi csata. A várórség annyira megrémült, hogy egy földalatti alaguton egytől-egyig elmenekült. Így került e vár a velenceiek birtokába. Találtak ott a gazdag zsákmány között négy császári ágyut is, mely valószínűleg Magyarországból kerülhetett oda.

Mivel Uránában egyetlen lakos sem maradt, a várost hamuvá égettette, nehogy a törököknek ismét védőpontul szolgálhasson. Törődött seregével visszatért Zarába. Ezután megerősített seregével Scardona ellen indult. E városban született szent Jeromos. Nem engedhette meg, hogy azt a törökök birják. Jövetele hírére úgy megrémültek a törökök, hogy meg sem kezdték a csatát, menekült ki-ki, a merre tudott, pedig seregök létszáma a báróét jóval túlhaladta. Ámde a közeli hatalmas erőd még a törökök hatalmában volt. A falakra 130 keresztyénfő volt karóra húzva. Mivel a várfalakon rést egyhamar törni nem lehetett: a báró az aláaknázást kísérlette meg, a mi aztán pompásan sikerült. Az ellenség a viharos éjszaka védelme alatt szerencsésen megmenekült. Az erőd is birtokába kerülván, először is a

keresztyén fejeket temettette el tisztességesen. Aztán a gazdag zsákmányt eltakarítottván, az erődöt felgyújtatta s azt a földig romboltatta le. Mialatt katonáinak egy része ezzel foglalkozott: Sabin grófot azzal bizta meg, hogy a környéken levő 200 vizimalmot pusztítsa el. Ügyes hadmivelet volt ez, mert megnehezítette a törököknek az élelmezés szállítását. Egymásután hódította meg a törökök birtokában levő várakat s városokat s azokat a velencei köztársaság uralma alá hajtotta.

Hire futamodott nemsokára, hogy a szultán a boszniai basát Techielit azzal bizta meg, hogy Sebenicot foglalja el 40 ezer főből álló sereg közeledett a város felé, melynek őrsége tiz főtiszt vezetése alatt 3500 emberből állott. A mint a török sereg megérkezett, az első támadást a forte barone ellen intézte, mely azért neveztetett így, mivel Degenfeld báró építtette. A basa nem kimélte a katonák életét, nyolcz napig szüntelenül tüzeltetett. Már látszottak is egyes rések, melyeket a báró személyes jelenlétében javítottak helyre az ő hős katonái. Egy ködös napot felhasználni akarván a basa: rohamot intézett az erőd ellen s mivel a nedves idő miatt a lőfegyverek nem voltak használhatók, a harcz nagyon hevessé fejlődött. A törökök elfoglalták a falat s az őrség kénytelen volt engedni a tulerőnek. Mihelyt azonban az eső megszűnt, Degenfeld maga személyesen vette át a vezényletet s a falakat rongáló törököket sikerült visszaüzniök. Másnap ujából hiában kísérelték meg a rés elleni rohamot. A törökök több mint 2000 embert vesztettek el, a velenceiek pedig alig 200-at. A basa most már más oldal felől kezdte a rohamot. Mikor Degenfeld azon határtalan hősiességre vette rá embereit, hogy a várból többszörös kirohanással rettentsék el az ellenséget. Erre a törökök még csak nem is számítottak. Majd Degenfeld báró is 200 hős lovagjával vállalkozott ilyen kitérésre, mi az ellenséget mindannyiszor nagy zavarba hozta s az alatt katonái a réseket javították helyre. Az ostromló basá azonban nem csüggedt. Szeptember hó 9-én öt óráig tartó roham után mégis kénytelen volt hátrálni. Báró

Degenfeld 500 vallon katona élén Longueval ezredes kíséretében ott jelent meg, a hol a legnagyobb szükség mutatkozott. Ekkor érkezett meg Foscolo generalis a velencei hadihajókkal s hátban támadta meg a törököket, kik így két tűz közé szoritva, nagy veszteséget szenvedtek. A kivívott győzelem után Foscolo generalis megölelvén, többször megcsókolta a bárót, így szólván hozzá: „hős bajnok! az ön védelmező szárnyainak árnyékában tarthatta meg a köztársaság Sebenicot; én és hazám örök hálára vagyunk kötelezve méltóságod iránt!“ Hajójára visszatérve, onnan ételnemüeket s bort küldött a vitéz legénység számára. A boszniai basa pedig felényire olvadt seregével, a mily hirtelen csak lehetett, kereket oldott.

Valahányszor a báró a városban megjelent, a nép e kiáltással fogadta: „Viva St. Marco et il Barone!“ A köztársaság dicséret okmányban ösmerte el hősiességét. A Velenczében tartózkodó francia követ pedig ezt írta: „ön megmutatta, hogy a velencei sereg is arathat győzelmet jó vezénylet mellett. Értesítettem a királyt és bibornokot.“ Pesaro velencei dozse pedig a következő sorokkal tisztelte meg: „méltóságod leveleit a tanács hivatalos iratai közt őrizzük, hogy azoktól jó szájjünk legyen; engem pedig a sok keserűség közepett valósággal vigasztalnak.“

Spalatóba utazott ezután a báró, hogy ezt a várost is erősítse meg. Itt kapta a tanács levelét, melyben arra kéri fel, hogy a „dicsteljes hadjárat“ befejezése után jelennék meg Velenczében, s a közelebbi hadviselés tervét személyesen beszéljék meg. Először azonban Zarába ment, hol az ottani nemesség úgy üdvözölte őt, mint Dalmácia szabadítóját. Velenczében kitüntetéssel fogadták, kijelentvén, hogy Dalmácia fölszabadítása az ő kiváló érdeme. A tanács a bárónak egy éremmel ellátott nehéz aranylánczot ajándékozott. Az éremre ezen körirat volt bevésve: „Dalmatia strenue tutata S. C. (Senatus Consultus). E 3 1/2 font súlyu aranyláncz mint hitbizományi jelvény a családfőkre szállott át s maiglan is látható az eybachi gróf Degenfeld várában. Megvakult legidősebb fia számára hétszáz arany évidij

szavaztatott meg; második fia, Gusztáv részére pedig, ki Károly Gusztáv pfalcsi grófnál, mint apród tartózkodott, 300 arany évdij rendeltetett. Harmadik fia Adolf egy gyalogszázad kapitányává neveztetett. A leendő hadjárat terveit a tanácssal megbeszélvén, Páduába ment, a hol családja tartózkodott, hol aztán meggyógyult, de világatlan gyermekét, Ferdinándot karjai közé zárhatta

Most már térjünk vissza az Urana alatt megsebesült ifju báróhoz. Zárába vitték, hol apja maga közölte vele a reá várakozó szomorú jövőt, mire az ifju így válaszolt: „apám! mindig engedelmes fia voltam s az is maradok!” Környezete sírt. Az erőslelkű apa az orvos intésére a sírókat eltávolította a szobából. Miközben a sebesültet a hordágyon szállították, a törökök folyvást tüzeltek rájuk. Az ifju báró hallván a golyók füttyölését, kedélyesen jegyezte meg: „csak rajta! rajta! puffogtassatok, majd ha meggyógyulok, visszafizetem én azt, addig csak kedves apámra bizom az üdvözetet!” Zárában az ügyeletes őrnagy megpillantván a bekötött fejü ifju bárót, kezeit tördelve jajgatott: „Jézus Mária! mit kell látnom, jaj nekünk!” Ferdinánd báró így vigasztalta a szánakozót: „sohase jajgasson, őrnagy ur, ha kell, meghalunk az ügy diadaláért, de az én szerencsétlenségem valahogy bajt ne szerezzen önnek!” A helyőrségi parancsnok így szólt egyik barátjához: „sirnóm kell, ha az ifju báróra tekintek.” A lépcsőn nehezen haladhattak föl a bárót a nyugágyán hordó katonák, erre az ifju leugrott a hordágyról eme szavakkal: „né fáradjanak, föl tudok én menni a magam lábán is!” Mindenki elbámult e lelki erő fölött, s a parancsnok kezét fogva ment föl a szobába. Mikor aztán szemére új köteléket tettek: az ifju báró hű kutyája, elkezdett fájdalmasan vonítani, a mi igazán könnyekre indító jelenet volt. A parancsnok így szólt: „báró ur, kérem, szólítsa magához a kutyát, rendkívül fáj hallanunk kínos vonítását.” A beteg ifju csakugyan odahívta a hű ebet s megsimogatván azt, sikerült elhallgattatni, s a mint a családi iratok igazolják, urához mindvégig fidelis-

simo maradt. (Apjának, Degenfeld Márton bárónak is volt egy Fidele nevű kutyája, mely őt hadjárataiban folyvást kísérte. Mindkét ebet lefestette egy páduai hirneves festő; s a festmény az eybachi várban maig is látható.) Ágyba fektetvén a beteget, a tisztok órködtek ágya körül. Ez azonban az orvos nyilatkozata szerint felesleges volt, az ifju báró lekötelező szavak kíséretében mentette föl bajtársait e szolgálat alól. Mikor Urana bevétele után Márton báró Zarába visszatért, s legügyesebb sebészeket hívatta meg, hogy fia szemét vizsgálják meg. Ezek azt ajánlották, mivel az ifju a sebesülés óta alig vett magához tápszert, arra kellene birni, hogy valamit egyék. Apja maga kínálta meg s vitte hozzá az erősítő tápszert. Az orvosok azután meleg galambvért csepegtettek szemeibe, ami többet ártott, mintsem használt. Dido helytartó azt tanácsolta, hogy Paduába kellene a beteget elvinni, hol az egyetemen kitünő orvosok állának szolgálatára s e mellett családja körében tartózkodhatnék. Reá is állott a báró, de bizony ez is mindhiába volt. Ferdinánd báró teljesen elvesztette szeme világát!

E kitérés után fölvehetjük ismét történetünk fonalát. 1648. február havában újra Velenczében találjuk a nagy hadvezért, ki ott a tanácssal egyetértőleg működött a haditervek megállapításában. Ezenközben az Albániában lakó keresztyének Velenczébe követeket küldtek, a kik arra akarták rávenni a köztársaságot, hogy szabadítsa fel őket a török iga alól s hódítsa meg Albániát. Két ferenczrendi szerzetes már szította is a lázadás tüzét. A tanács egyhangulag a hős Degenfeldre bizta a hadjárat vezetését. Ki aztán Spalatóba meg is érkezett; itt azonban meggyőződött a felől, hogy a dolgot nagyon elsiettették. A felkelők nem tudták titokban tartani a tervet. A török hatóság nyomára jött az összeesküvésnek; a két ferenczrendi szerzetest elfogatván, karóba húzatta. A nálok talált iratokból a lázadók főnökeit is fölfedezvén, többeket elfogtak s lefejeztettek, a népet pedig lefegyverezték. Mivel azonban Spa-

lato alatt 6000 főnyi velencei sereg volt összpontosítva, Foscoloval egyetértőleg Márton báró elhatározta, hogy Klissa várát megostromolják, mert Spalató vidékét az innen kirohanó törökök gyakran nyugtalanították. De az elindulásra kitűzött napot előző este heves csúz miatt Márton bárónak az ágyba kellett feküdnie. Foscolo halasztást indítványozott, de Degenfeld báró a rögtöni támadást javasolta. Scotto gróf és Herberstein báró őrnagy vezénylete mellett Klissát be is vették, de nemsokára e várhoz közel 5000 főnyi sereggel a boszniai basa táborát ütött. Azonban Degenfeld német katonái a velencei sereg segítségével hősiiesen visszaverték, úgy hogy gazdag hadi zsákmányra tettek szert. Klissában a török mecseteket leromboltatván, keresztyén templomokat építtettek s a dalmáciai hadjárat e vár elfoglalásával diadalmasan befejeztetett.

1648. december 20-án érkezvén vissza Velenczébe, itt azon örömhírrrel lepték meg, hogy a Vestfáliai béke a harmicz éves háboru pusztításainak végét szakította. Most már megtehetette ő is a kellő lépéseket arra nézve, hogy lefoglalt ősi birtokait ismét visszanyerje. A velencei köztársaság meg is bizta bécsi követét, hogy ez érdemben minden lehető megtegyen. Márton báró a karácsonyi innepekre családjához Páduába ment s ott maradt 1649. februárius haváig. Mivel a hét évre szóló kötelezettség már lejárt: a tanács újból szerződtetni óhajtotta a hős hadvezért, reá bizván a föltételek megállapítását; a báró egy havi gondolkozási időt tűzött ki. Szomoru idők következtek be a köztársaságra. Egyik leveretés után jött a másik. Nagy szükségök leendett a hős hadvezérre, de ez, hogy anyagi ügyeit Németországban helyrehozhassa, ezuttal fölmentetését kérte, megígérvén, hogy azok rendezése után hívásukra ismét megjelen, sőt gyermekeit is a köztársaság iránti mély hála-ra kötelezi. Eltávozása előtt nyilvánosan s innepélyesen bucsuzott el a tanácstól s aztán mindegyiket külön-külön meglátogatta. Barátai bucsu-estélyeket rendeztek, mi miatt több ideig kellett még Velenczében tartózkodnia. 1649. év végén juthatott el ősi várába, hol alattvalói őszinte öröm-

mel üdvözölték a világhírű bajnokot. Sok idejébe s még több költségébe került, míg a szétrombolt kastélyt jó állapotba hozhatta. Ugyanakkor a dürnauai templom sekrestyéje alatt építtette meg a sirboltot, hol nyugodni fog. holott őseinek hamvai még akkor a degenfeldi s eybachi templomok alatti sirboltokban pihentek. Barátainak látogatásával s vadászattal töltötte idejét, ha csuzos bántalmi engedték. 1650-ben Nürnbergbe utazott, hogy Gusztáv fiát, ki Károly Gusztáv pfalcsi gróf (később X. Károly svéd király) szolgálatában állott, láthassa. IV. Ferdinándnak római királylányvá választására 1652-ben Regensburgba utazott, hol a királyok s hercegek kitüntető szivességgel fogadták.

Szeretett nejét 1651-ben vesztette el. A köztársaság több ízben emlékeztette ígéretére, de csuzos bántalmi miatt szavát nem válthatta be; érezte, hogy testi ereje lassankint fogyatkozik, de azért 2000 embert toborzott a köztársaság számára s azt saját költségén küldte Velenczébe. 1653. okt. 13-án 54 éves korában szenderedett végálmra a köztársaság eme hős hadvezére.

Tíz gyermeke maradt, hat ezek közül fiu, kik mindannyian rövidebb vagy hosszabb ideig forgatták a kardot. Kettő közülök a csatamezőn esett el, egyik az ütközetben kapott sebek következtében halt meg. A legidősebb fiu pedig, a mint már említők, Urana ostroma alatt vesztette el szeme világát.

Leányai közül a szépségben s szellemben egyaránt kimagasló Degenfeld Lujza Károly Lajos választó fejedelem felesége volt s Rau grófnő czimen ösmert történeti személyiség. Rau grófnői czimét I. Lipót császártól nyerte Nyolcz fia s öt leánya volt, kik szintén az ő czimét örökölték Legidősebb leánya Karolina Schomberg Mainhart grófhoz ment nőül. Fia volt ő a hirneves francia tábornagynak. Mint Schomberg, Schomberg és Leinster hercegnő halt meg Londonban 1696-ban. A Westminsterben helyezték el földi hamvait. Leánya Mária, a Lujza grófnő unokája 1717-ben férjhez ment unokatestvéréhez gróf Degenfeld Kristóf Már-

tonhoz s a Schomburgi birtok nagy része így jutott férje családjának tulajdonába, mely család aztán a schombergi czimert és nevet is egyesítette. Márton bárónak többi leányai is szerencsés házasságot kötöttek.

A világtalan Ferdinánd.

Báró Degenfeld Márton legidősebb fia Ferdinánd gyermekéveit Párisban töltötte. Nemcsak a fegyverforgatást, de a komoly tudományokat is kedvelte. Apját Velenczébe elkísérte s a 18 éves ifju a dalmáciai hadjárat alatt, mint lovas kapitány szolgált. Tudjuk, mily körülmények között vesztette el szeme világát. Velencei irók szerint meglepően szép ifju lehetett. De jóval tulszárnyalta ezt az ő szellemi képzettsége. Páratlan emlékező tehetségét vaksága még inkább kifejlesztette. Élénk képzelő s ítélő tehetsége kárpótolta némileg látásának elvesztését. Apja halála után, 1653-ban a világtalan Ferdinánd lett a család oszlopa. Birtokai rendezetlen állapotban voltak, nagyobb testvérei katonáskodtak, a kisebbek pedig tanulmányaikat folytatták. Ferdinánd báró a család ügyeit Dürnauból intézte. Négy testvérenek végrendelete, melyben Ferdinándot nevezik általános örökösül, ha utódok nélkül halnának, fényes bizonyítéka a legtisztább testvérszeretetnek. Adolf, Kristóf és Hannibál testvérei Kandiában a Degenfeld ezredben szolgáltak s bátyjok ez ezredet több ízben új meg új legénységgel szaporította; 1659-ben maga is elutazott Velenczébe, hol a világtalan bárót nagy kitüntetéssel fogadták. Habár eleinte nem is volt kedvére, hogy Lujza nővére Károly Lajos választó fejedelemez menjen nőül, későbbben mégis kibékült vele s a hadi tanácsosságot elvállalta. Hét év mulva a tudós világtalan báró valóságos titkos tanácsosi rangra emeltetett s mikor 1675-ben a választó fejedelem a birodalmi sereg vezényletét tényleg átvette: a pfalzi birodalom kormányzásával az ő világtalan sógorát bizta meg. Lujza grófnőnek 1677-ben bekövetkezett halála egyáltalában nem csökken-

tette tekintélyét. Megmaradt állásában, de gondjai annál inkább növekedtek, mert ő lett az elárvult gyermekek gyámja. 1680-ban Károly Lajos is elhalt. Fia csak öt évig uralkodott s ezután a fejedelmi háznak másik ága, a pfalz-neuburgi ág vette át az uralkodást, t. i. Vilmos Fülöp, I. Lipót császár ipa, ki 1690-ben szintén elhunván, a pfalzi választó fejedelemség fiára János Vilmosra szállott át.

Sógora halála után a világtalan államférfi ősi kastélyába vonult vissza, de itt nem sokáig pihenhetett, mert újból fölkereste a bizalom s János Vilmos választó fejedelem nemcsak titkos tanácsosi rangjában erősítette meg, de a legbonyolultabb állami ügyekben is tanácsa s javaslata szerint járt el, sőt diplomáciai fontos küldetésekkel bizta meg. S hol csak megjelent, fejedelmek, királyok kitüntető szivességgel fogadták s bölcs tanácsaira figyelmesen hallgattak. Bámulatos szellemi világosság tündökölt az ő szellemi életében. Azonban Ferdinánd nemcsak bölcs és tudós államférfi volt, de szilárd és határozott jellem. — Mikor ugyanis a francziák 1693-ban Heidelberg ellen nagy táborn indítottak: a veszély közeledtére a kormányzó tanács tagjai kerekét oldottak, de az egykori uránai ifju hős szilárdan ott maradt állomásán. Lőszerral s élelemmel el volt ugyan látva a heidelbergi vár, de az őrség csak 1200 emberből állott. A világtalan hős kivitette magát a sánczokhoz, bátorságra buzdította az őrséget. S nem is sikertelenül, mert azok úgy harczoltak, mint az oroszánok. Életrajzírója azt jegyzi föl, hogy ez ütközet alkalmával így sohajtott föl: Istenem! ha el nem vesztettem volna szemeimet!“ Ez egyetlenegyszer hallották, hogy látása elvesztése miatt panaszkodott. Csakhogy a várat a tulnyomó erő ellen még sem lehetett megmenteni. Degenfeld báró ekkor elhivatta magához a reformált lelkészt, ki jól beszélt francziául, hogy beszélne a franczia hadvezérrel, s eszközölné ki: engedné meg, hadd olthassák el a városban kitört tüzet. Bele is egyezett, de azon tanácsot adta, hogy adják meg magokat. Kedvező feltételek mellett fel is adatott a vár. Az őrség

szabadon elvonulhatott, sőt a francia hadvezér, ki még Párisból ösmerte Ferdinánd bárót, udvariasságból két fő-tisztet rendelt mellé, hogy ezek az ő biztonsága fölött őrkdjenek. Mikor a francia tisztek előtt a báró kocsija elvonult, a francia törzstisztek levették kalapjukat s de Lorges marsal így szólt: „báró ur! fogadja legszivesebb üdvözetemet!“ Heidelberg hősies védelmeért János Vilmos a világtalan bajnokot egy hozzá intézett levélben dicsérte meg. A württembergi herczeg meghívására Neustadtba ment, hol a kiállott fáradoalmak s izgalmak miatt heves lázba esett Felgyógyulása után Hohenlohe grófot, az ő régi védnökét kereste föl, majd nővéreit is meglátogatván, Frankfurtba sietett, hol a pfalzi kormányzóság gyűlésezett. A világtalan diplomata nem pihenhetett, mert a választó fejedelem Hágába küldötte őt III. Vilmos királyhoz, kinek udvarában a szerejtet jeleivel elhalmozva, több hónapot töltött el. Angliából övet Badeni Lajos markgróf Hágában megállapodván, először is Degenfeldet kérte magához. Bevitte őt belső szobájába s ott két óra hosszant társalgott véle, mitsem törődve azzal, hogy az előszobában az előkelőségek várakoztak. 1691-ben legifjabb testvére Hanuibál elhalálozván, ennek ügyei rendezése végett Velenczébe kellett mennie. Testvére özvegyével s leányával a hagyaték miatt hosszasan tartó perbe keveredett, mely per a Degenfeld család s Hannibál özvegye s leányainak örökösei között egészen 1747-ig elhuzódott, mignem aztán a Degenfeld család javára dőlt el s a három és fél millió hagyaték a családnak íteltetett oda.

Mivel Velenczében tartózkodása több időt vett igénybe, János Vilmos választó fejedelemtől elbocsáttatását kérelmezte, mit az hosszas vonakodás után teljesített. Nagyon kedvetlenítőleg hatott reá, hogy a Degenfeld ezredek német tisztsjei vétkes visszaéléseket követtek el, mi miatt aztán az ezredek fel is oszlatta. De a per hosszasan huzódott s ez keserítette meg élete alkonyát. Körülbelöl 16 évig tartózkodott lassan huzódó pöre miatt részint Velenczében, részint a köztársaság szárazföldjén. Testvéreit tulélve 81

éves korában, 1710. épen szent Márk napján halt meg a lagunák városában. Apja érdeme iránti hálából dalmát tisztek vitték koporsóját. Négy oroszlánon nyugvó fehér márványkő latin felirással jelzi a világtalan báró nyugvó helyét.

Ugy a nyilvános, mint a magán életben, korának kiváló nagy embere volt s ha ösmereteihez, észtehetségeihez arányítva nagyobb történelmi jelentőségre nem emelkedett: ez egyenesen világtalanságának tulajdonítható. De hány ember van, ki elveszítvén szemeit, elvész a világra nézve, míg Degenfeld báró akkor is nagy szerepet vitt s államtudományi ösmeretei nagy tekintélyt kölcsönöztek nevének. — Magánélete igazán példányszerű. A reá mért csapásokat keresztyéni türelemmel s bölcsészi nyugalommal viselte el, sőt a tapasztalt hálátlanság sem keserítette el nemes kedélyét. Mikor hivataláról való lemondása alkalmával Wallenstein udvarmester azt hozta föl, hogy a báró emlékezetére ily köriratu aranyérmek kellene veretni: „*a hűség megfizethetlen*“, így válaszolt: „ha a hűség megfizethető volna, akkor gazdagabb lehetnék, mivel azonban annak ára nincs, nem is jutalmazták, e helyett azonban jól megfizetik a hűségtelen szolgákat!“ A világtalan főurat csak a bizalmatlanság sérthette meg vérig. Bár a társadalmi külsőségekre sokat adott: a hizelgést szívéből gyűlölte. Az elvtelenségtől pedig iszonyodott. Ki nem állhatta a léhaságot, a rendtelenséget és a rossz gazdálkodást. Ezekről gondosan óvta s intette övéit. Habár szerette is Németországot, annak szokásaival nem tudott megbarátkozni s inkább alkalmazkodott e tekintetben az olaszokhoz. Jellemzően írja: „a jó olasznál derekabb embert nem találhatni. Nemcsak azért, mert itt nincs annyi köd, mint Hollandiában s más országokban, mi az értelemre nehezülvén, a látást akadályozza, de azért is, mert az olaszok ételben és italban is mértékletesebbek. Így aztán több időt fordíthatnak ügyeikre. De az is kétségtelen, hogyha aztán az olasz rossz ember, az már az ördögnél is gonoszabb s ez a mellett elszégyenelheti magát, mint valami gyerkőcz.“

A német urak azon időben még társadalmilag nagyon

bárdolatlanok voltak. Azért panaszkodik a báró, ha közöttük forgolódott, így: „társaságukba vegyülvén, gyakran úgy rémlett előttem, mintha vadállatok közé, valami erdő-ségbe tévedtem volna.“ Különösen s szigoruan megróvta a német egyetemeket s ottan tanult ifju rokonaitól megkivánta, hogy az olasz egyetemeken csiszoltassanak ki Rokonaitól megkövetelte, hogy gyermek s ifju korukban jó alapot nyerjenek a vallásosságban s egyéb tudományokban. Ha ifju rokonai utrakeltek, írásban jelölte ki a városokat s látnivalókat, miket elkerülniök nem volt szabad, sőt elől őt értesíteni tartoztak. Sőt ő maga is, ha ide s oda utazgatott, a nevezetesebb látnivalók színhelyére elvitette magát s titkárával vagy mással körülményesen elsoroltatott mindent, mignem aztán azokról magának helyes képet alkotott. Nevezetesebb helyeken még az országutakon is kiszállott hintójából s a legapróbb részletig mindenfelől tudakozódott, mi aztán bámulatos emlékezőtehetségébe kitörölhetetlenül bevésődött. A haditervek megbeszélése alkalmával a tisztek csodálták az ő helyszini ösmereteit s alig tudták elhinni, hogy egy világtalannal állanak szemben.

Abban a nézetben volt, hogy az élénk véralkatu ifjakknak először Olaszországot kell beutazniok, hogy itt életböleséget s mértékletességet sajátítsanak el. A zárkozottabb kedélyűeknek Franciaországot ajánlotta, hogy kedélyük eleveőbb s fogékonyabb legyen. Nem engedte meg, hogy rokonai közül bármelyik is 18 éves kora előtt katonai pályára lépjen. Annak pedig egyáltalában nem volt barátja, hogy gyermekifjak tiszti rangot nyerjenek, mi hiúságukat legyezgeti. Nem szeretett senkit sem ajánlani. Ki-ki maga vivja ki saját erejéből megérdemelt állását s rangját.

Minden szigorúsága mellett is áldott jó lélek volt s rokonai a rajongásig szerették s távollétükben folyvást tudósították. Ő maga is pontosan válaszolt a levelekre s néha tiz-tizenöt levelet is mondott tollba titkárának, még pedig nem takarékoskodott a levélírásban, mert olykor-olykor egy-egy levele tiz lapra is terjedt. Mikor utóbbi éveiben orvosa azt tanácsolta, hogy a levelek tollba mon-

dásával s a szellemi munkával egy kissé kiméletesebb módon bánják, így válaszolt: „nem tudok én azzal fölhagyni; munkálkodnom kell, még ha lelkem kellene is oda adnom.“

A nőkkel szemben rendkívül udvarias volt. Ugy megtudta őket itélni, úgy látta őket lelki szemeivel, mintha valósággal szemlélte volna. Olaszországban a nők rajongtak utána. Ha valami ünnepélyen Velenczében megjelent, naplójában nem egyszer írja le az ott volt nők ruháinak alakját, színét s szövetét. És ez nem a képzelet szeszélyes rajza, de tiszta igazság. A világtalan báró az ő hű titkára szemével jobban látott, mint az.

Vallásos érzelmeit illetőleg, saját szavait idézzük: „Hiuskodás nélkül mondhatom, hogy nem tartozom ama bolondok sorába, kikről bölcS Salamon a Pred. könyv VII. r. 2. versében ezt mondja: „jobb a siralomnak házába menni, hogynem a lakadalomnak házába.“ És mégis örömet hallgatom a fájdalomnak jajjait, mert úgy érzem, hogy az ember a maga teremtőjéhez, kinek képét viseli, akkor közeledhet legjobban, ha az igazságot és könyörületességet tényleg gyakorolja s abban találja legfőbb örömét, ha a szenvedőket vigasztalja s gyámolítja.“

Az akkori német életmódtól eltérőleg ételben és italban mértékletes és józan volt. Két estvét jegyez föl, hol egy kissé túl ment az elégen s azt magának szemére is lobbantja még harmincz év múlva is. Egyszer egy augsburgi dékán házánál, majd máskor a heidelbergi pinczében, a világhirű nagy hordó előtt feledkezett meg magáról. Neki is, mint akkortáiban a főuraknak, megvoltak kedvencz jelmondatai olasz, francia s német nyelven: p. o. a Chi solo se consiglia, solo perisce, (a ki csak magát tartja okosnak: annak magától el kell vesznie). Avec les glorieux il faut être superbe! (A dicsőség elkevélyit). Ne dögölj meg jó lovam, megnő még a vetés. A ki magának árt, magának panasolja el. Tizenkét mesterség: tizenhárom szerencsétlenség.

Báró Degenfeld Márton többi gyermekei.

A velencei hős gyermekei mindannyian hősiesen forgatták a fegyvert s kettő közülök a harczmezőn esett el. Életkoruk szerint vázoljuk röviden történetöket. Gusztáv báró Károly Gusztáv pfalzi választó fejedelem apródja volt, majd midőn ez X. Károly név alatt svéd királylyá lett, az ő szolgálatába állván, csakhamar a svéd német ezred zászló-tartójává neveztetett. A lengyelek ellen indított hadjáratban kitüntetvén magát, hadnagyi rangot nyert. Mikor pedig a dánok megtámadták a svédeket, hihetlen gyorsasággal tért vissza Lengyelországból s az ifju Gusztáv báró egy század vezényletével bizatott meg. Kopenhága ostrománál 1659. február 11-én ágyugolyótól találva, a csata színhelyén hősi halállal mult ki.

Ifjabb testvére Adolf a tübingai egyetemen befejezvén tanulmányait, 1658-ban Gusztávhoz csatlakozván, szintén svéd szolgálatba állott. Ő is résztvett Kopenhága ostromában. Innen családi jószágaira vonult, majd 1661-ben Ferdinánd bátyját Velenczébe kísérte el. Az ifju bárót Velenczében nagyon megszerették. A törökök ellen vitézül harczolt; személyes bátorsága csaknem hihetetlen hőstettekre lelkesítette. 1668-ban egy roham alkalmával egy nagy kő darabot dobtak fejére a törökök. Köponyacsontja betört, de százada élén állott a legvégsőig s a törököket a sánczból kiüzte. De sebesülése következtében egy hónap mulva meghalt.

A negyedik testvér Kristóf kitünő mérnök s tüzér volt s Kandia védelménél mérnöki műveletei nagy szolgálatoakat tettek a velencei seregnek. De Kandia átengedtetvén a törököknek, elment Velenczéből s Olaszországot beutazta Innen Heidelbergbe ment testvérei látogatására, hol őt Károly Lajos választó herczeg nagy kegygyel fogadván, bizalmi küldetésben a bécsi udvarhoz küldte. Az ifju bárót Lipót császár innepélyes kihallgatáson fogadta s el-

beszéltette magának Kandia megszállásának egyes részleteit. Végül egy értékes gyűrűvel megajándékozva, bocsátotta el. II. György szász választó fejedelem Kristóf bárót hadi tanácsossá, ezredessé nevezte s mint ilyen harczolt a svédek s francziák ellen. A Nymwegi békekötés után generalis rangot nyervén, a rajnai várak erődítése bízott rá. Azonban a kandiai hadjáratban kapott sebei kiujjulván, kénytelen volt magát a hadi szolgálat alól fölmentetni, hazament eybachi várukba, hol 1685 tavaszán ki is mult. Neudeggi s Wildeggi Zsuzsánna Johanna bárónővel 1674. évben házasságra lépven, házasságukból egyetlen fiugyermek született 1677. Szept. 5-én, ki Kristóf Ferdinándnak kereszteltetett. Az ifju gondos neveltetést nyervén, apjának halála után Heidelbergben tartózkodó nagybátyjához, Degenfeld Miksa báróhoz került, ki a még akkor nyolcz éves gyermek további neveltetéséről igazán atyailag gondoskodott. Tizenhat éves korában a giesseni egyetemen tanult, hol az okmányok szerint nemcsak a jogi s történelmi tudományok ösmeretében tünt ki, de mindabban, a mi egy kész lovaghoz illik, az elsők közt volt s nemcsak szerették, de dícskoszorút is érdemelt. Három esztendeig tanult Giessenben, honnan Lipcsébe ment folytatni tanulmányait; 1697-ben husz éves fővel Bécsbe utazott, hogy ott lakó anyai rokonait látogassa meg. Itten anyjának nővére, ki Lipót császár feleségének udvarhölgye volt, az ifju bárót a legszívélyesebben fogadta, saját lakásán rendezett be számára szobákat. Itt a legelőkelőbb körökben forgott, még a császári innepségekre is rendesen meghivatott. Reusz gróf, az ő közeli rokona minden áron rá akarta beszélni az ifju bárót, hogy a törökök elleni hadjáratban vegyen részt s jöjjön Magyarországba. El is ment volna a tettvágyó ifju, de heves láz verte le lábáról. Lábadozása után légváltoztatás végett anyai nagybátyjához, neudeggi Ehrenreich Ferdinánd báróhoz ment, majd világtalan nagybátyját, Ferdinánd bárót látogatta meg Velenczében, ki az ifjut a velencei tanácsnokoknak maga mutatta be. Több ideig tartózkodván Velenczében, az itteni főuri körökben kedvesen

fogadott vendég volt. Majd innen az olaszországi városokat látogatván meg, épen akkor jutott Modénába, mikor a modénai hercegnő nővérét, Braunschweig-Lüneburg Amália hercegnőt, mint I-ső József római király menyasszonyát Bécsbe vitték. A velemzei köztársaság küldöttségileg üdvözölte a menyasszonyt s e küldöttséghez csatlakozott az ifju báró is. Magánkihallgatáson is fogadtatván, János Frigyes hercegnek így mutatta be őt a hercegnő: „ime egy a mieink közül, báró Degenfeld,“ czélozva ez által német eredetére. Aztán résztvett a spanyol örökösödési hadjáratban, majd a Pálffy-vértesezred századosává neveztetett ki. Maga az ezredtulajdonos Pálffy az ifju bajnokot nagyon szerette. Több csatában személyesen kitüntetvén magát: a tábornok dicséretét több ízben vivta ki magának. 1703-ban nőül vette Börner Zsófia bárónőt; mikor is egy vértesszázadot kapott ajándéku szeretett tábornokától. Még a mézes hetek ideje alatt vette a parancsot, hogy ezrede kiegészítése végett Csehországba induljon s átvévén ott az ujonczokat s pótlovakat (remonte), az olasz csatatérre siessen. A nagy hadvezér Stahremberg vezénylete alatt ő is vitézül harczolt. Az asti ütközetben az ifju báró lovát kilőtték alóla. Ő egy ellenséges ló hátára ülve igazi hős gyanánt küzdött. A hadi jelentés ezen tényét külön emelte ki. Az olaszországi hadjáratok alkalmával tanusított vitézségéért 1708-ban őrnagygyá lón előléptette. Szavojai Jenő főhadvezér hosszabb szabadságra bocsátotta el, mely téli időt családja kedves körében töltötte el. A németalföldi hadjáratban kevés idő mulva tevékeny részt vett, Lille, Gent, Brügge erődök ostrománál személyesen vezényelte ezredét. Folytonos csatatűzben forogván, még arra sem szakíthatott időt, hogy nagybátyjának 1710-ben bekövetkezett halála után, mint már a család széniora, a vagyoni ügyek elintézése miatt Velenczébe utazzék. 1711-ben végre utra kelhetett; Bozenbe érkezvén, jutott tudomására annak, hogy Velence a Lengyelországban kitört pestis hírére a maga szárazföldi határait elzárta s az utasoknak három hétig vesztégzár alatt kellett pihenniök a Primolanoi-kórházban.

Verona felől azonban nyitva volt az út. Nagy kerülőt téve a legridegobb időben végre Martius folyamán csakugyan Velenczébe ért s bevégezvén családja ügyeit, újra ezredéhez sietett. 1711-ben vesztette el ipát, Börner Kristófot 79 éves korában, ki mint tábornoszernagy oly nagy tiszteletben állott, hogy eltemettetési innepélyét maga Jenő herczeg intézte. Ipa halála után egy hónapra napaasszonya is elhunyt. A temetés után újra a hadtesthez csatlakozott s a németalföldi hadjáratban ő vezényelt egy egész ezredet 1713-ban vette a szomoru hirt szeretett nejének gyermekszülés miatt bekövetkezett véletlen haláláról. Váltott előfogattal sietett a táborból haza, hogy kedves neje földi hamvait az eybachi családi sirboltba helyeztesse. Alig ért vissza táborához, megint jött a hír, hogy két leánya meghalt. Sok csapás érte a vitéz őrnagyot, jóval ezelőtt két fiát is sirba kellett temetnie.

De e csapások nem törték meg lelki erejét. 1715-ben gróf Martigni ezredénél, mint alezredest találjuk. Ugyanezen ranggal lépett át elébbi kedves parancsnokának Pálffy tábornagnak hadtestéhez, s már 1716-ban a török háboru kitörésekor Magyarországon, Becse alatt üt tábort ezredével. A péterváradí ostromnál egy ágyugolyó a baloldali nyeregkapában levő pisztolyát zúzta szét, a másik pillanatban a szolgálja által mellette vezetett segédlovat lőtték le, de ő a hidon azért hősiesen keresztülvágtatott. A dicséretésben fukar fővezér, Jenő herczeg eme szavakkal tün-tette ki: „ön nagyban hozzájárult a győzelem kivívásához,“ s meghívta őt ebédre, melyet az ellenségtől elfoglalt nagyvezéri pompás sátorban rendezett. Több diadal után téli szállásra Erdélybe rendeltetett, hol az ottani főuri körökben szívesen látott vendég volt. 1717. aug. 16-án a Belgrád alatt vivott csatában oly vitézül küzdött ezrede élén, hogy őt Jenő herczeg a császár különös figyelmébe ajánlotta s kevés idő mulva tényleges ezredessé neveztetett ki.

Belgrád bevétele után ezredével együtt ismét Erdélyben, Nagy-Szeben vidékén tartózkodott s csakis 1719-ben utazott el Németországba egyetlen leányának látogatására.

Itt aztán unokanővérével szül. Degenfeld Lujza, özv. Venningen bárónővel lépett házasságra s nejével együtt visszatért Erdélybe. Több ideig lakott Magyarországon is. Mikor egy ízben ezrede érdekében Bécsbe kellett utaznia, hirtelen megbetegedett s szerető hitvese ápoló karjai között, 1733. Szeptember 5-én 56 éves korában csöndesen kimult.

Báró Degenfeld Miksa és Hannibál.

Miksa báró a velencei hős tábornoknak ötödik gyermeke s ő a maiglan is virágzó gróf Degenfeld családnak tulajdonképeni törzsapja. 1645-ben született s kora ifjúságában már mint apród nevelkedett a választó fejedelmi udvarnál. Mikor Balthazár altábornagyot 1657-ben a választó fejedelem Francziaországba küldte, mint teljhatalmu követet, megbizta őt, hogy Miksát s még egy Seltze nevű urfit a tudós Fabricius tanár felügyelete mellett magával vigye. Heidelbergből november 16-án indultak el s december 18-án érkeztek Párisba. Fabricius kedélyesen jegyzi meg, hogy Páris utczáin a gyerkőczök utánok szaladtak, mert azt hitték, hogy abban a különös alaku kocsiban vagy a khinai vagy pedig a tatár követek ülnek. A tudós tanár naplót vezetett, melyben a többek közt ilyeneket jegyez föl: „Degenfeld báró más parókát tett föl!“ „Degenfeld báró ugyancsak neki adta magát a földrajz, számtan tanulásának.“

Az ifju báró a saumur-i híres egyetemen nyolcz hónapot töltött el, hogy magát a latin nyelvben s a lovagi gyakorlatokban erősítse. Aztán Párisban járt az egyetemre, hol a tanárok a legnagyobb kitüntetésekben részesítették. A tizenhároméves ifju az udvarnál is be lett mutatva; jelentkezett a követségeknél is, hogy az udvari szertartásokat magáévá tehesse s könnyed jártasságra teheszen szert. Párisból 1661-ben hivatta haza a választó fejedelem; egy épen Magyarországra induló lovasszázad zászlós tisztjévé

nevezte ki, mivel azonban a menetel félbemaradt, a választó fejedelem Modénába küldte, hol a hercegi udvar szívesen fogadta. Eszte bibornok az ifjut szintén megkedvelvén, elvitte magával Rómába, hol is a bibornok palotájában lakott. A tudványó ifjunak ezer alkalma volt, hogy a pápai fényes udvarban mindent tanulmányozzon. Innen 1663-ban Velenczébe, majd Dalmáziába utazott, hogy ott tartózkodó két testvérét, Adolfot és Kristófot meglátogassa. Velenczéből 1664-ben Regensburgba érkezvén, a világtalan báró bemutatta őt Bádeni Lipót márkgrófnak, ki ez időtájban seregével együtt a törökök elleni hadjáratra Magyarországba készült. Az ifju Miksa báró megnyervén rokonszenvét, kinevezte őt személye melletti hadsegéddé. Az egész hadjárat alatt mindig oldala mellett volt s több ütközetben kitüntette magát parancsnokának megelégedésére. A vasvári béke után Brüsszelbe küldetett a spanyol kormányzó üdvözlétére. A vál. fejedelem az ifjut csakhamar századosi ranggal tisztelte meg s mint ilyen, rendkívüli küldetéssel 1667-ben a császári udvarhoz, Bécsbe küldetett, hogy t. i. I. Lipót császárt nősülése alkalmával a választó fejedelem részéről innepélyesen üdvözölje. A küldetés titkos czélja azonban az volt, hogy Károly Lajosnak Degenfeld Lujza bárónővel való morganaticus házasságát a császárral ösmertesse el s gyermekei számára a raugrófi czimet erősíttesse meg. Mindenütt szívesen fogadták a lovagias bárót s urának forrón óhajtott kivánsága csakugyan teljesült. Vál. fejedelme bizalmából Madridba is ő küldetett el, majd 1671-ben Párisban is ő képviselte az udvarnál a vál. fejedelmet. 1673-ban kamarássá, államtanácsossá s a fejedelem testőrségének alezredesévé lett előléptetve. Diplomáciai küldetésekben járt Brüsszelben, Hollandiában s Berlinben s mindenütt sikerrel. Pártfogója, Károly Lajos választó fejedelem 1680-ban elhalálozván, ennek fia Károly kinevezte Miksa bárót titkos tanácsossá s a kormányzótanácsosi méltósággal ruházta föl; hivatalát buzgalommal viselte. Károly utódai a bárót viselt hivatalában s méltóságában meghagyták. A franczia betörés alkalmával az ő

bölcs intézkedésének köszönhető, hogy a nagyobb veszélyektől a pfalzi fejedelemség megmenekülhetett. Souches grófot, a császári tábornagyot fölkereste s aztán a bádeni márkgróftól kért sürgetőleg segélyt. Sürgetése nem is volt sikertelen, mert a bádeni márkgróf segédsapatai mentették meg a fejedelemséget a teljes elpusztítástól. Mikor 1685-ben a neuburgi ág örökölte a választó fejedelemséget: alattomos cselszövényekkel törtek ellene irigyei; de ő nem rettent vissza, mindvégig kitartott állomásán s megérhette amaz elégtételt, hogy irigyei magok álcázták le magokat s mikor ő erősen állott, azok egymásután hullottak el. Nemcsak a kicsiny Pfalzban ösmerték el az ő államférfiui bölcseségét, de ösmeretessé lett az az egész német birodalomban, a mennyiben több helyről a legfényesebb ajánlatokkal a legmagasabb állásokra hívták a fejedelmek s királyok, de ő egyszer elfoglalt állásáról nem mozdult. Ez annál nagyobb elösmérésre méltó tény, mivel azon időben általános s megengedett szokás volt, hogy az államférfiak derüire-borura cserélgették fejedelmeiket s alku tár-gyává tették szolgálataikat. Utolsó életéveit Miksa báró a Majna melletti Frankfurtban töltötte el, mert a francia háboruszkodások elől a pfalzi államhivatalok ide költöztek át. Köszvényes bántalmaihoz egyéb testi betegség is járulván, a tevékeny és hű államférfi 51 éves életkorában 1697. évben szenderedett el. Földi porrészeit saját ohajtása szerint az eybachi ősi sirboltba helyezték el.

Miksa báró kétszer nősült. Első neje Landas Amália kisasszony, az orleánsi hercegnőnek, Saroltának udvarhölgye volt. Az esküvő 1671. Szeptember 30-án a heidelbergi várban ment véghez. A menyasszonyt a pfalzi választó fejedelem, a völegényt a braunschweigi herceg vezette az oltár elé. A menyasszony 24 éves volt, leánya Landas János fejedelmi udvarnagynak Ősi németalföldi család ivadéka, kik eredetöket 955-ig vitték le. Ősük Landas Almarik volt. A legelőkelőbb németalföldi családokkal voltak rokoni összeköttetésben. A menyasszony szép apja van Landas Hermes, mint buzgó református, vallása miatt üldöztetvén,

Heidelbergbe költözött s ott alapította e család német ágazatát. E házasságából báró Degenfel Miksának két fia született, de azok még mint kis gyermekek haltak el, s nem-sokára követte őket, 1683-ban édes anyjuk is.

A gyermektelen özvegy báró 1686-ban másodsor nősült, menyasszonya Canstein Margaréta bárónő volt. A menyegzőt Hannoverában tartották. E házasságból származott két fiú s öt leány, kik közül két leány kicsinykorukban halt el. A bárónő több évvel élte túl férjét, 1746. február havában halt el. Idősebbik fia, Fülöp Ágost 1687, az ifjabbik, Márton Kristóf 1689-ben született. Apjuk halála alkalmával mindketten gyermekek voltak. Mindketten az akkor hirneves haljei gymnasiumban kezdték tanulmányaikat, innen pedig az utrechti egyetemre mentek Fülöp Ágost Tübingában fejezván be tanulmányait, először pfalzi kamarás lett, majd mint önkénytes több németalföldi ütközetben vett részt, 1717-ben a belgrádi csatában vívott. Hesseni szolgálatba állott s mint hessen-kasseli titkos tanácsos s lovassági hadvezér 1750. július 27-én halt meg.

Az ifjabbik, Kristóf Márton új fényt derített az ősi házra. Fokról-fokra emelkedve 1730-ban lovassági tábornokká, porosz hadügyminiszterré s a fekete sasrend lovagjává neveztetett ki. A spanyol örökösödési hadjáratban nemcsak személyes bátorságának, de egyuttal elméleti ismereteinek számos tanúságát adta. A porosz szolgálatban nevezetes diplomáciai küldetéssel volt megbízva. Londonban mint porosz követ működött, hogy létesülhessen II. György angol királynak ama kedvencz terve, miszerint a porosz trónörökös, a később II. Frigyes király az angol hercegnőt vegye el. Degenfeldnek sikerült kivinnie, hogy az ezen egybekelést hátráltató osztrák követ visszahivassék.

Kristóf Márton még 1716-ban neveztetett birodalmi gróffá s I-ső Frigyes Vilmos királynak kedvelt embere volt s Grumbkov porosz államférfiúval a legbizalmasabb lábon állott. Gróf Degenfeld Kristóf Márton 1717-ben Londonban vezette oltárhoz Schomberg-Leinster és a pfalzi raugrófnó Karolina házaspár leányát, Schomberg Mária grófnőt. Neje-

nek fitestvére Károly lord még 1713-ban meghalván, a herczegnek 1719-ben történt elhalálozása folytán a schomburgi javadalmakat két leánya örökölte. Friderika, az idősebb nővér Holderniss angol miniszter neje az angolországi birtokokat vette át, Degenfeld grófnőre a rajnai birtokok jutottak. Így történt aztán, hogy császári jóváhagyás folytán a Schomburg vagy Schomberg nevet és czimert a magáéhoz csatolta.

A Schomberg grófok ősnemes család ivadécai. Eredeti nevök Schönberg volt s a család szétágazott Svájcban s Németországban is. A rajnai ágazat halt ki Londonban. A Szászországban még ma is virágzó Schönberg család Meissenből származik. A Londonban 1719-ben elhalt Schomberg-Leinster herczeggel a rajnai Schönberg család utolsó sarja hunyt el. Neve és czimere a gróf Degenfeld családra szállott át.

Gróf Degenfeld-Schomberg Kristóf Márton 1762-ben halt el Frankfurtban, neje néhány hónap mulva követte őt. Házasságukból három fi s öt leány származott. Legidősebb fia Frigyes 1721-ben született s mint hollandi követ 1781-ben halt meg Bécsben gyermektelenül. Kristóf Ágost alapította a maiglan is virágzó s négy ágra oszló gróf Degenfeld családot. A harmadik, Vilmos Kristóf még gyermekkorban halt el.

Szólnunk kell még pár sorban a velencei hős legifjabb fiáról, Hannibálról, ki apja nyomán haladva, a velencei köztársaság táborában szintén nagy nevet vivott ki magának. A heves véralkatu ifjut az ő vak testvére Ferdinánd Heilbronnban egy szigoru tanárhoz adta nevelés végett, ki nemes ifjakat tartott magánál szálláson. Itt azonban a tettvágyó ifju sehogysem találta magát. Így került aztán 19 éves korában Kandiába, ott tartózkodó testvérei mellé. A vitéz bajnok csakhamar őrnagygyá lett. 1669-ben a béke létrejövén, a velencei tanács az ifju hősnek 500 arany évi járadékot rendelt, szabadságára hagyván, hogy emelkedése végett más országban is vállalhat katonai szolgálatot, kikötötte azonban, hogy esetleges szükség idején a velencei

köztársaság hívásának engedni tartozik. Mint ezredes a braunschweigi herczeg szolgálatába szegődött, midőn azonban a herczeg Franciaországgal szövetségbe lépett, a herczeget odahagyta s a szövetséges államoknak ajánlotta föl szolgálatát s Gröningát hősileg védelmezte. Majd a dán király hívta őt szolgálatába, hol már mint tábornok működött. 1681-ben bajor szolgálatba állott s két ezredet vezényelve a magyar hadjáratokban is résztvett a törökök ellen. Ekkor hívta őt megint vissza a velencei köztársaság. Morosini tábornok alatt a törökök ellen hősileg küzdött, de tapasztalván, hogy a tábornok nem jó szemmel nézi az ő diadalait, visszavonult s Wormsban tartózkodott jó ideig. A köztársaság azonban 1690-ben újra felszólította s hogy őt kibékítse, magasabb ranggal tisztelte meg, sőt ezer aranyat is küldött neki ajándékkul, miből Hannibál egy arany poharat készíttetett. Velenczéből Korinthba érkezvén, nemsokára tapasztalta, hogy a táborban fejtelenség uralkodik. Katonai szigorral hozta helyre a rendet s mikor a hadjáratban tevékeny részt akart újra venni, érezte, hogy megrongált egészsége miatt ezt többé nem teheti. Összegyűjtette tisztjeit, aztán arany poharát limonádéval megtöltvén, tüzet vezényelt. Beállottak a halálküzdelmek s a még alig 44 éves hős, katonáinak karjai közt szenderedett el utolsó álmára. Halotti gyászjelentésében ez áll: „Mondhatni felőle, hogy igazán derék lovag volt, kit a szerencse folyvást kegyelt, de ő azt magától elutasította. A hadi tudományt tökéletesen értette. Mint a franczia mondja: a „l'art de plaire“ (vonzó modor) volt sajátja s ezenkívül kitünő szónok volt.“ Özvegye egy Ferschen nevű katonai biztoshoz menvén nőül, férje hagyatékát lelkiösmeretlenül vesztegette, mi miatt aztán a világtalan Ferdinánd az özvegygyel perbe keveredett, mely a Degenfeld család javára dőlt el 1747-ben.

Gróf DEGENFELD-SCHOMBERG FRIGYES KRISTÓF

CS. ÉS KIR. VEZÉRŐRNAGY

A MÁRIA TERÉZIA REND LOVAGJA stb.

SZÜL. 1769. — MEGHALT 1848.

Gróf Degenfeld Ágost Kristóf második házasságra lépén Eisenbachi Riedesel Ilona bárónővel 1762-ben, harmadik gyermekök Frigyes Kristóf 1769-ben született. Apja württembergi ezredes, a királyi porosz veres sasrend lovagja volt s mint már említők, az első birodalmi grófnak Degenfeld Kristóf Mártonnak Schomberg Mária grófnővel való házasságából származott egyik fia. A grófnő a Schomberg-Leinster herczeg örököse. Vagyonát vétel után is gyarapította, az eybachi ősi várat újból felépíttette, hol a közügyektől félrevonulva, csöndes családi boldogságban töltötte napjait. Ámde a francia forradalom s az ezzel járó politikai események jelentékeny anyagi veszteségbe sodorták, a mennyiben nemcsak a schomburgi birtokait, de azonkívül egy millió forint készpénzt veszített el. Megérhette gyermekeinek fölnevelkedését, házasságukat, számos unokáját ringathatta térdein, de másfelől megérte a római-német birodalom feloszlását, látott emelkedni s alározkadni trónokat. Tanuja volt Napoleon szerencséjének s balsorsának, mert a 84 éves aggastyán övéinek szeretetétől környezve, az eybachi várból 1814-ben költözött a családi sirboltba.

Első neje hamar elhalt, e házasság gyümölcstelen maradt. Öt évi özvegység után kelt egybe Eisenbachi-Riedesel Ilonával s szövetségükből 4 fiu s 4 leány származott. Gusztáv, Miksa, Frigyes Kristóf és Hans Fülöp lettek alapítói ez ős, előkelő családnak.

Őseinek dicsteljes példája Frigyes Kristóf grófot a katonai pályára lelkesíté s a 16 éves ifju az akkori római-német császár seregébe lép. A Colmari, akkor nevezetes katonai intézetben nyerte első kiképeztetését XV. Lajos 1773-ban engedélyezte, hogy ez intézetet a megvakult költő Pffell Konrád alapíthassa; mely azonban a francia

forradalom alatt megszűnt. A vak Pfeffel világtalan létére is ügyesen és tapintatosan vezette ez intézetet, a mennyiben a növendékek szívében a vallásosságot, honszeretetet s önbecsérztet igyekezett ápolni s fejleszteni.

A grófnő testvére, Riedesel János báró mint porosz követ a bécsi császári udvarnál kedvelt egyéniség lévén, Frigyes Kristóf anyja ő hozzá fordul: eszközölné ki, hogy fiát valamelyik császári ezredhez vennék föl s hogy ha ez sikerülne: unokaöccsét a báró az idegen országban jóakatalag vezesse. A kis gróf még akkor csak 14 éves volt. A báró így ír nővéréhez 1784. január 1-éről keltezve: „Frigyes még nagyon fiatal. Küldd meg mértékét s ha csak elég nagy, mint 16 évest adom be s ha nagy és szép fiu, Lacy marsal szívesen befogadja vagy a gyalog vagy valamelyik vértés ezredbe.“ Később azonban azt tanácsolja, hogy Auspach örgrófhhoz folyamodjanak, hogy ennek ezredénél alhadnagyi rangot nyerjen. Az örgróf harmadik helyre jegyezte elő az ifju grófot, mit egy év múlva el is foglalhat s így írja: „akkor fiad még csak 15 éves lesz, a mi bizony aggodalomba ejthet, ha vajjon elbirhatja-e majd a nehéz vértet, lovagolhat-e biztosan s magára hagyhatjuk-e őt valami magyarországi faluban.“ Tanácsolja, hogy egyelőre küldjék őt Göttingába, a hol bátyja Miksa is tanult, hogy tudományos képzettségre is tegyen szert. Tanulja különösen a bölcsészetet s számtant, mire a katonaságnál is szükség leend. Ha tanácsát nem fogadnák el, ő majd jövő tavaszon meglátogatja őket s az ifjat magával viszi ezredéhez. Mikor Riedesel báró 1784-ben szüleit meglátogatta, csakugyan magával vitte Bécsbe unokaöccsét, ki egy ideig az ő lakásán tartózkodott. 1784. őszén gróf Degenfeld Frigyes elnyerhette az óhajtott hadnagyi rangot az örgróf ezredénél, de állását csak 1785-ben foglalhatta el. A telet tanulmányozással s lovaglással töltötte el.

A báró gyakran értesítette az ifju gróf szüleit annak magaviseletéről. Nagyon meg volt vele elégedve. Rendszerető, pontos, korához képest nagyon értelmes, szerény modoru. Irja még ezenkívül, hogy az ifju kitünő lovas. 1785.

március havában ment ezredével Magyarországra. Bolza báró századába osztatott, ki az ifju grófról igen kedvezően nyilatkozott. Nagy fájdalomra az ő kedves nagybátyja ezen évben Bécshez közel fekvő nyaralójában végezte be pályafutását.

A két évig tartó békét az ifju gróf arra használta föl, hogy ösmereteit gyarapította. Tanult szorgalmasan s nemcsak gyakorlatilag, de elméletileg is folytonosan képezte magát. Elvégre teljesültek vágyai; 1788-ban az Auspach vértés ezredet a törökök ellen vezényelték.

Mehádiánál 1789-ben már vitézül harcol s kevés idő múlva el is nyerte a főhadnagyi csillagot. Egy roham alkalmával lovát egy lándzsa sebesítette meg. Lovastól együtt az árokba zuhan. A török már fölemelte kardját, hogy az ifjunak fejét ketté vágja, mikor előragadva hirtelen pisztolyát, a törököt lelötte. Ezt a pisztolyt az ő fiai, a ramholczi várban, mint emléket kegyeletesen őrizték.

A francia forradalom kezdetén gróf Degenfeld Frigyes a galicziai ulánus ezred századosává lett előléptetve. Ez ezredet a későbbi lipcsei győztes hadvezér, Schwarzenberg herceg vezényelte. A parancsnok az ifju gróffal több ízben éreztette jó indulatát. A francziák elleni hadjáratban több ütközet alkalmával élete veszélyeztetésével tüntette ki magát. Mikor gróf Wurmser az olaszországi hadtest parancsnokságát 1796-ban átvette: mint segédtszert vitte magával az ifju grófot. Győzelmesen haladt előre s az volt főterve, hogy a veszélyeztetett Mantuát főlsszabadítsa. A francia hadvezér Bonaparte ott táborozott már Mantua falai alatt. Wurmser gróf hadteste 47,000 emberből s 192 ágyuból állott. Ezen hadtest négy szakaszba osztva négy oldalról támadta meg a francziákat. Két hadoszlopot maga Wurmser vezényelt s nemcsak hogy elűzte onnan a francziákat, de Mantua felé szabaddá tette az utat. Bonaparte kénytelen volt elejteni Mantua ostromának tervét. A szerencsés kezdetnek azonban szomorú vége lett, mert az egyik hadoszlopnak parancsnoka eltért a tábornok meghagyásától. Bonaparte ezt tönkre tette s aztán egész haderejét

Wurmser ellen fordította, kinek tudomása sem volt még ama hadoszlopnak megveretése felől. Heves küzdelem után az osztrák sereg Olaszországból Dél-Tirolba lett szorítva. Ámde Wurmser seregének egy részével Mantua várába vonult. Az élelmi szer fogyatkozott. Eleinte egyes kirohanások alkalmával segített a fenyegető bajon; ámde a mint az ellenség mindegyre szorosabb gyűrűzettel vette körül a várat s az utakat lassankint elzárta: a kitörések is félbeszakadtak. Kenyér, bor, fa, takarmány fogyatékán volt. A legénység lóhusra szorult. Ehez járult az inség folytán dülő járvány, úgy hogy szeptember közepétől október végéig 4000 ember hullott el. A várórség betegállománya naponkint növekedett. S még ekkor is így szólt Wurmser: „míg egy ló, kutya, macska s egy darab kenyér található, a várat nem adom fel!“

Az ellenség tábornoka az emberiség nevében kérte a parancsnokot a vár föladására, de Wurmser hajthatatlan maradt. Báró Alvinczy utasítást nyert Bácsból, hogy kövessen el mindent a körülzárolt vár fölszabadítására. Ámde Alvinczy minden kísérlete hajótörést szenvedett; a várórség helyzete a legnyomasztóbb volt. A rettenetes inség pusztító dülását gróf Degenfeld naplójegyzetei tanusítják. Az ifju gróf a legénységgel együtt elszántan viselte el a nyomort. Gróf Degenfeld százados a parancsnok megbízásából 1797. január 29-én elvégre érintkezésbe lépett a francia hadparancsnokkal, kijelentve, hogy a várat föladják, ha a seregnek szabad elvonulását megengedi. De a parancsnoknak erre nem lévén fölhatalmazása: a föltételbe nem egyezett bele, s az ostromot hevesen folytatta. Elérkezett immár az ideje annak, hogy tovább magokat nem tarthatták; elfogyasztottak 3828 lovat, szecsikából gyurt kenyeret ettek, a kórházakban 7000 beteg feküdt, kik közül százával hullottak el naponta. --- Bonaparte maga is Mantua hős védelmezőjéről elősmerőleg nyilatkozott. A várat tehát 1797. február 2-án föl kellett adni, két nap mulva vonult ki az órség. A föltételek szerint a tisztek megtarthatták kardjaikat, lovaikat, a legénység a fölszerelést. Wurmser

700 legénnyel s hat ágyuval szabadon vonulhatott el, a többiek a kicserélésig, mint hadi foglyok ott maradtak.

Az ifju gróf az ősz bajnok oldala mellett maradt. Nehéz szenvedések edzették meg, de a nyomoruságok tűzésben bátorsága sohasem lankadott, Wurmser a császárhoz intézett levelében ekként nyilatkozott a grófról: „a legmelegebben ajánlhatom felséged kegyébe Degenfeld grófot, felőle csak jót mondhatok, mert ő nemcsak vitéz katona, de mély felfogásu, higgadt, fáradhatatlan s magaviselete nem eshetik kifogás alá.“

Mantua átadásának okmányait gróf Degenfeld vitte el II. Ferencz császárhoz. A felség méltányolván Wurmsernek katonai érdemeit, meghívta őt, hogy Bécsben a további teendők megbeszélése végett jelentkezzen s hogy magát ott kipihenje. Nem pihenhetett sokáig, mert 1797. aug. 28-án Bécsben elhunyt. Gróf Degenfeldet pedig a császár őrnagyi rangra emelte

Azon év november 27-én az ifju őrnagy Erbach Lujza grófnővel lépett házasságra, a mely szövetség harminczegy évig boldogította. 1798-ban a Veszprém környékén állomásozó lovas ezredhez osztatott be, mely 1799. tavaszán Olaszországban vitézül küzdött.

Karacsay báró parancsnok külön elismerő nyilatkozatban emeli ki az őrnagy vitézségét. ki élete feláldozásával mentette meg egy ízben ezredét. Az 1800-ban megnyílt hadjáratban szintén részt vett. A marengói ütközetben az általa vezényelt svadron hatalmasan visszaverte a tulnyomó francia haderőt, zsákmányul ejtvén több foglyot, lovat és ágyut. Hogy mily hősieleg viselte magát a gróf e szerencsétlen kimenetelű ütközetben, arról maga Melas tábornok tanuskodik: kötelességem különösen a Bussy-vadászok vitéz obesterét, Frimont bárót s Degenfeld gróf őrnagyot, kik e kitünő ezred élén minden emberileg lehető megtettek, ő felségének legmagasabb kegyébe ajánlani.“ Ez ajánlat eredménye lett, hogy a gróf ezredesi rangra emeltetett. Az olaszországi hadtesthez osztatván be, a minciói véres ütközetben adta leginkább jelét hősi bátorságának. A vissza-

vonulásnál Vicensát a francziák megszállották. Nem volt mit tennie; az ellenség kereszttüze között, karddal kezében keresztülvágni magát. Az utczaí véres csatában kevés legényt veszítve tört utat s egyesülhetett a hadtesttel. Rövid ideig tartó béke következett s e béke ideje alatt lett kitüntetve a Mária-Terézia lovagrend keresztjével. Későbbben mint ezredes, majd mint parancsnok a francziák elleni hadjáratban nevezetes szerepet játszott. Az auszterliczi ütközetben őt s ezredét dicsérőleg tüntették ki, úgy hogy mikor Ferencz császár Napoleonnal találkozott, gróf Degenfeld s négy százada képezte a császár kíséretét.

Az 1806-ban létesült politikai események lényeges befolyással voltak gróf Degenfeld Frigyes pályájára, mert miután ősi birtokai a Napoleonhoz szító württembergi királynak, Frigyesnek birodalmában feküdtek, ez csak azon feltétel alatt engedte volna át azokat, ha württembergi szolgálatba lép, ha pedig ezt nem teszi, az ő örökségeül eső birtokrészt a korona javára áruba bocsátja. Családja iránti kötelessége győzött. Az osztrák szolgálatból kilépett 1807-ben rangjának megtartása mellett. Az ezredtulajdonos eme szavakban bucsuzik el a gróftól: „fájdalommal értesültem leveléből, hogy a körülmények s a németországi politikai események önt arra kényszerítették, hogy elbocsáttatását kérelmezze. Legyen meggyőződve kedves barátom, hogy végtelenül fáj ezredem egy oly főtisztjének távoztása, ki annak dicsősége s egyik kiváló disze volt.“ Habár az osztrák szolgálatból kilépett is: barátságos viszonyát régi bajtársaival fõntartotta. Visszavonultan élt családi birtokán. De ez sem tartott sokáig, mert midõn a szövetséges seregek Franciaország ellen megindították a nagy hadjáratot, gróf Degenfeld ismét felkötötte kardját. Nem kísérik õt lépésrõl-lépésre, csak annyit említünk meg, hogy dicsõsége babérleveleit szaporította. Ferdinánd fõherczegnek volt segéd tisztje, ki õt annyira megkedvelte, hogy mikor a szövetséges sereg Franciaországból kivonulván, nekik is egymástól el kellett válniok, a grótot arczképével ajándékozta meg s vele sok ideig levelezésben

állott. Mikor nővérét, II-ik Ferencz császár második feleségét, Mária Ludovika császárnét elvesztette, Ferdinánd főherczeg sajátkezüleg értesíti a grófot. E levél sorai hiven jellemzik azt a benső viszonyt, melyet a közösen átélt szenvedések szivökben fejlesztettek: „pótolhatatlan veszteség ért! Ön is ismerte őt (t. i. a császárnét) s ez elég arra, hogy velem együtt megsirassa. Igazán csak a közös részvét vigasztal s az ön gondolkozásmódját s melegen érző szivét ösmervén, kedves gróf, tudom, hogy velem érez; e felől meg vagyok győződve stb. tartson meg engem, kedves Degenfeld barátságában s számoljon mindig az önt őszintén szerető Ferdinánd főherczegre m. p.“

Ezentul nem vevén tényleges részt a hadjáratokban, csöndes elvonultságban élt ramholczi birtokán, melyet mint szakavatott gazda kezelt, kiválóan ápolta kertjét, mert a virágokat nagyon szerette. De magányából is figyelemmel kísérte a politikai eseményeket s maga Ferdinánd főherczeg több ízben fölkereste őt nagyfontosságú leveleivel.

Az 1830. tavaszán vesztette el szeretett nejét harmincegy évi boldog házasság után, ki őt három fiuval ajándékozta meg. Mindhárom fiu osztrák szolgálatban állott. A három fiun kívül származott még e házasságból három leány. A haláleset alkalmával nem volt otthon. Értesítettvén a felől, sietett haza, hogy még egyszer láthassa nejének kedves vonásait. Idősebb fiához írott levelében rajzolja kedélyállapotát: „Sohasem felejttem el anyádnak halotthalvány arczát s azokat a békés és nyugodt vonásokat. Szivemig hatottak. Egy lelkemet mélyen megindító kötelességet kell még teljesítenem. Csöndes békében s nyugalomban temetessék el; emléke közöttünk fönmarad!“ Nemcsak gyermekeinek, de rokonságának, ösmérőseinek levelei hű tükrei maradnak e jó nő lelki nagyságának.

Kevés idő mulva értesült gróf Degenfeld a júliusi forradalom s a Bourbonok bukása felől „Mit szólsz — írja hozzá Radoszevich táborszernagy — Francziaország újabb fellépéséhez, hát ez a nemzet arra van hivatva, hogy Európát folytonosan újabb szerencsétlenségekbe sodorja.“ De ő

már ez eseményeket higgadt megfontolással szemlélte. — Mikor 1843. ápril 5-én Laudon bárót a Mária Terézia rend nagy keresztjével tüntette ki a császár, őt is ünnepélyesen meghívták, de a gróf nagy sajnálatára, öreg kora miatt, nem mert ily hosszú utra indulni. Levélben mentette ki magát. Hosszasabb ideig gyöngélkedvén, a ramholzi kastélyban 1848. február 9-ik napján szenderedett el dicsőséges pályafutása után, hogy azután élete és példája utódaiban éljen továbbra is. Három fiu és három leány állott a nemes főuravatala körül Ágost Kristóf cs. és kir. kamarás, ezredes. Gusztáv Kristóf cs. és kir. kamarás, őrnagy és Adolf Kristóf cs. és kir. kamarás, százados. Három leánya közül kettő férjhez ment, Emma grófnő mint hajadon halt meg.

Azon emléktárgyak, melyeket fiai közös egyezmény folytán Ramholzban tétemenyeztek le, hogy azok ott az ősi kastélyban őriztessenek, a következők: 1. Egy török kard, melyet apjok nagybátyja 1717-ben Belgrád alatt ejtett zsákmányul. 2. Atyjok tábornoki kardja. 3. A Mária Terézia rend oklevele. 4. Esthei Ferdinánd főherczeg arczképe 5. Károly főherczeg ötven éves emlékünnepejére veretett ezüst érem. De a családtagokat közelebből érdeklő emléktárgyak ezek: az a pár pisztoly, melyet a gróf a hadjáratok alkalmával mindig magával hordott s a melyek a török háboruban az életét akkor mentették meg, mikor egy spahi már arra készült, hogy fejét vágja el. Egy golyó sajátkezűleg beirott papirba göngyölve. E golyó Bosco alatti ütközetben érte, de szerencsére a vértjéről lepattant Egy tajték-pipa, mely a marengói ütközet alatt a kardjához volt erősítve. E pipa is egy ellene intézett golyót fogott fel.

Emlithetnénk még e főuri család tagjai közül többeket, kik csatamezőn aratták a babért, de hagyjuk el a dicsőség véres virágait termő mezőséget s keressük föl a béke csöndes templomát, Ott látjuk kiemelkedni gróf Degenfeld S. Imre alakját, kinek neve s emlékezete a ref. egyház történetében fényes csillag gyanánt tündököl. A szadai

ágazat nemes sarjadéka Atyja gr. Degenfeld S. Miksa, római sz. birodalmi udvari tanácsos, anyja széki Teleki Anna grófnő. Miksa gróf korán elhalálozván, nemeslelkű s erényekben gazdag özvegye hü gondnal neveltette gyermekeit, Ottót, Imrét és Pált. Ottót és Pált polgári nevelő-intézetekbe helyezte el, de folyvást örökös szemekkel kísérte azokat. A délczeg természetű Imrét pedig a német-ujhelyi katonai akadémia növendékei között találjuk már 10 éves korában. Idők multával, mint képzett főhadnagyot látjuk őt a Károly főherceg nevét viselő 3. számú dzsidas ezredben. Ekkor ismerkedett meg Bökönyi Bek Pál és Bárczai Bárczy Anna házastársak magas műveltségű, vallásos érzületű leányával Paulinával s csakhamar a 24 éves ifjú főhadnagy nejevé lett; s 1835-ben ott hagyta a katonai pályát. Nemcsak mint kitűnő gazda vált ő ki kortársai közül, de mint egyházát buzgón szerető s azért forrón lelkesülő főúr. Az 1860-ik évben ott találjuk őt egyháza jogainak rendithetlen védelmezői között. Erősebb kezekre, szilárdabb jellemre nem bízhatta volna ügyét a megtámadott egyház, mert gr. Degenfeld S. Imre a legvészesebb időkben tanusította hazája s egyháza iránti törhetlen szeretetét. Az 1848-ik évben, mint Szabolcsmegye főispánja szolgálta nemzetét. A viharos idők beálltával előbb rendőri felügyelet alatt állott, azután fogságot szenvedett, jószágai elkoboztattak, ő maga pedig kötél általi halálra ítéltetett; s hogy életben maradt, azt a hivatalától megfosztott országos hadparancsnok bosszus szeszélyének köszönhetette. Vihar és vész közben edzett oszlopa volt egyházának. Nevéhez sok nagyszerű alkotás fűződik, de egyuttal anyagi áldozatokkal is bebizonyítá egyháza iránti hü szerelmét. Több ezer forintra rugó adomány hirdeti maiglan is fényesen az ő nevét. A debreczeni kollegium ügyeinek vezetésénél fáradhatatlanul buzgólkodott. Szűk terünk nem engedi, hogy érdemeit részletesen soroljuk elő. Utasítjuk olvasóinkat Kiss Áronnak „Gróf Degenfeld Schomberg Imre tiszántuli ref. egyházker. főgondnoknak emlékezete“ című emlékbeszédére. (Debreczen 1883.)

Őseiktől drága hagyományképen reájok szállott vallásos buzgóság lelkesíti a gróf Degenfeld Schomberg családot. Ez magyarázza meg, hogy Hajdumegye s Debreczen város főispánját, gr. Degenfeld S. Józsefet szintén ott látjuk mindig az egyház vezetőinek élén. — S bár egy megye s egy nagy város közigazgatási ügyeit erélyes kézzel, szakavatottsággal vezeti, tud magának időt szakítani arra, hogy ott álljon mint egyházának egyik oszlopembere. Az ő életrajza még nem teljes. Élete délszakán, férfikora munkás nyarán üdvözljük őt. Méltán sokat vár tevékenységétől egyháza s nemzete egyaránt.

Virágozzék e család továbbra is hazánk s egyházunk szabadságának, alkotmányának rendithetetlen védelmezője gyanánt! s a szabad Helvéczziából áthozott s őseik által kegyeletesen megőrzött igazi buzgóság ragyogja be ezentulra is fényes családi czimeröket!

DEGENFELD-SCHOMBERG BIRODALMI GRÓFOK
LESZÁRMAZÁSI TÁBLÁJA.

- I. I. Konrád, 1257-ben Weissenstein mellett építtette a Degenfeld várat.
- II. II. Konrád, Sváb János herceg gyámja. 1308.
- III. I. Hans † 1360.
- IV. III. Konrád † 1397.
- V. IV. Konrád † 1430.
- VI. II. Hans, 1456. az Eybach ősi várat szerezte. Neje Nenningen Anna.
- VII. I. Márton † 1496., neje Zillenhardt Anna.
- VIII. Vilmos, aranyarkantyus lovag † 1533 száz éves korában.
- IX. II. Márton † 1557. Neje Plieningen Orsolya.
- X. I. Kristóf 1570-től 1606-ig württembergi főudvarmester, neje Stammheim Borbála.
- XI. 1. Hans Kristóf, a neuhausi ág alapítója † 1616., neje Reischach Borbála; ő lett a több ágazatra oszló s Németországban még maiglan is virágzó báró Degenfeldek alapítója.
2. V. Konrád † 1600. az eybachi, négy ágazatra oszló Degenfeld birodalmi grófi család alapítója, neje Zillenhardt Margaréta
- XII. I. Kristóf Márton † 1653. velencei generális, neje Adelman Anna Mária.

II. Tábla.

Báró DEGENFELD KRISTÓF MÁRTON

Báró Degenfeld Kristóf Márton †

neje **Adelman Anna Mária** †

I. **Ferdinánd**
a világtalan † 1710.

II. **Gusztáv**
elesett Kopenhága alatt
1685.

III. **Adolf**
† Kandiában 1669.

IV. **Kristóf** † 1685.
neje **Neudegg Zsuzsanna** †

V. **Miksa**
† 1697.
2-ik neje **Kanstein Margareta**
a mostani Gr. **Degenfeld** család törzs szülei.

VI. **Hannibal** † 1699
fi-utód nélkül

Kristóf Márton birod. gróf † 1762.
neje **Schomberg Mária** grófnő.

Kristóf Ágost birodalmi gróf † 1814.
neje **Riedesel zu Eisenbach** bárónő.

I. Eybachi ág

Kristóf Gusztáv † 1807.¹
neje **Berlichingen** bárónő †

II. az erőszakai ág

Miksa Kristóf † 1816
neje **Széki Teleki Anna** grófnő

Kristóf Miksa

Ferdinánd

Gőcz †

Ottó † 1849

Imre † 1883

Ferdinánd
neje **Wenkheim** grófnő
altábornagy,
Károly Lajos főherceg
fainak nevelője

neje sz. **Teleki Auguszt**a grófnő †

neje **Beck Paulina** †

Lajos
sz. 1843
Desseffy Ilona

JÓZSEF
sz. 1847.
P. Szilassy Irma †

Gusztáv

Anna
Hg. **Odeschalchi Gyula**

Ilona
Tisza Kálmán

Berta
Br. **Podmaniczky Géza** Gr

Auguszta **Katalin** **Kristóf** **Miklós** **Ilona** **Ludovika** **Ottó** **Anna** **Mária**

generális családjának leszármazási táblája.

VII. Lujza, Károly Lajos
pfalzi v. fej. neje † 1667.

III. Ramholczi ág
Frigyes Kristóf † 1848
Erbach grófnő † 1830

IV. Schombergi ág
Hans Kristóf † 1843
I. neje Venningen Józsefin bárónő †
II. neje Venningen Mária †

Pál † 1880
Gr. Degenfeld Matild
Emma
(Károlyi Tibor)
Béla
Mária
Péchy Mihály
Sándor

Ágost † 1861
Gusztáv † 1857
Adolf
Berényi grófnő
Kristóf
lovassági tábornok

Oktáv † 1849
Roggenbach Sarolta †
Oktáv
Alfréd † 1875
Matild
Gr. Degenfeld Pál